

PRAWO O PROKURATURZE

Komentarz

Andrzej Kiełtyka, Wojciech Kotowski
Andrzej Ważny

KOMENTARZE

PRAWO O PROKURATURZE

Komentarz

Andrzej Kiełtyka, Wojciech Kotowski
Andrzej Ważny

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

*Stan prawny na 15 lipca 2017 r.
z uwzględnieniem zmian, które wejdą w życie 12 sierpnia 2017 r. (Dz.U. poz. 1452),
1 października 2017 r. (Dz.U. poz. 38) i 1 stycznia 2018 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1139).*

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne
Michał Dymiński

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2017

ISBN: 978-83-8107-709-5

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	17
Wprowadzenie	19
Ustawa z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. z 2016 r. poz. 177 ze zm.)	63
DZIAŁ I. Przepisy ogólne	65
Art. 1. [Definicja prokuratury]	65
Art. 2. [Zadania prokuratury]	77
Art. 3. [Szczegółowe zadania wykonywane przez prokuraturę; prokuratorzy do spraw wojskowych]	84
Art. 4. [Czynności obowiązkowo podejmowane przez prokuratorów]	100
Art. 5. [Prawo uczestnictwa w postępowaniach]	104
Art. 6. [Obowiązek zachowania bezstronności i równego traktowania]	105
Art. 7. [Niezależność prokuratora; polecenia służbowe; zwrócenie uwagi; wytknięcie uchybień; wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec prokuratora]	108
Art. 8. [Uprawnienie prokuratora przełożonego do zmiany lub uchylecia decyzji prokuratora podległego]	114

Art. 9.	[Powierzenie prokuratorom podległym wykonywania czynności prokuratora przełożonego; wykonywanie czynności prokuratorów podległych przez prokuratora przełożonego]	116
Art. 10.	[Obowiązek udzielania prokuratorom pomocy w realizacji ich zadań]	117
Art. 11.	[Informacja o zakresie stosowania kontroli i utrwalania rozmów oraz kontroli operacyjnej] . .	119
Art. 12.	[Przekazywanie informacji organom władzy publicznej i mediom]	123
Art. 12a.	[Decyzja w sprawie prawa do programu komputerowego]	129
Art. 12b.	[Decyzja w sprawie honorarium dla autora programu komputerowego]	130
DZIAŁ II. Organizacja prokuratury		132
Rozdział 1. Organy i struktura organizacyjna prokuratury		132
Art. 13.	[Prokurator Generalny]	132
Art. 14.	[Powołanie i odwołanie Prokuratora Krajowego oraz pozostałych zastępców Prokuratora Generalnego]	147
Art. 15.	[Powołanie i odwołanie prokuratora regionalnego, okręgowego i rejonowego; zastępcy prokuratorów do spraw wojskowych] . .	149
Art. 16.	[Powszechnie jednostki organizacyjne prokuratury]	151
Art. 17.	[Zadania Prokuratury Krajowej]	203
Art. 18.	[Prokurator Krajowy]	204
Art. 19.	[Departamenty i biura Prokuratury Krajowej] . . .	207
Art. 20.	[Wydziały Zamiejscowe Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej]	219
Art. 21.	[Naczelnik Wydziału Zamiejscowego Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej]	221
Art. 22.	[Prokuratury regionalne]	221
Art. 23.	[Prokuratury okręgowe]	224

Art. 24.	[Prokuratury rejonowe]	228
Art. 25.	[Wydziały, działy i sekcje w prokuraturach]	230
Art. 26.	[Dyrektorzy, naczelnicy i kierownicy]	230
Art. 27.	[Prokuratorzy w komórkach organizacyjnych do spraw wojskowych]	231
Art. 28.	[Jednostki organizacyjne prokuratury wyższego stopnia]	232
Art. 29.	[Nadzór instancyjny i nadzór służbowy]	233
Art. 30.	[Wizytacja jednostki organizacyjnej prokuratury]	237
Art. 31.	[Prokuratorzy bezpośrednio przełożeni i zwierzchnicy służbowi]	240
Art. 32.	[Obciążenie prokuratorów obowiązkami służbowymi]	242
Art. 33.	[Prokurator nadrzędny]	243
Art. 34.	[Prawo wydawania poleceń służbowych]	246
Art. 35.	[Delegacja ustawowa – tworzenie i znoszenie jednostek prokuratury]	250
Art. 36.	[Delegacja ustawowa – regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury]	254
Art. 37.	[Określenie struktury organizacyjnej jednostki prokuratury i podziału obowiązków służbowych]	264
Art. 38.	[Korzystanie z pomocy doradców]	265
Art. 39.	[Rzecznik prasowy prokuratury]	266
Art. 40.	[Środki zapewniające bezpieczeństwo w budynkach prokuratury]	267
Art. 41.	[Pojazdy prokuratury i Ministerstwa Sprawiedliwości jako pojazdy uprzywilejowane]	269
Rozdział 2.	Krajowa Rada Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym	274
Art. 42.	[Skład Krajowej Rady Prokuratorów]	274
Art. 43.	[Kompetencje Krajowej Rady Prokuratorów]	277
Rozdział 3.	Samorząd prokuratorski	281
Art. 44.	[Zebranie prokuratorów Prokuratury Krajowej] . . .	281
Art. 45.	[Zadania zebrania prokuratorów Prokuratury Krajowej]	282

Art. 46.	[Zgromadzenie prokuratorów]	282
Art. 47.	[Zadania zgromadzenia prokuratorów]	283
Art. 48.	[Kolegium prokuratury regionalnej]	284
Art. 49.	[Zadania kolegium prokuratury regionalnej] . . .	285
Art. 50.	[Kolegium prokuratury okręgowej]	285
Art. 51.	[Zadania kolegium prokuratury okręgowej] . . .	286
Art. 52.	[Regulaminy]	287
Rozdział 4.	Finansowanie działalności prokuratury	287
Art. 53.	[Dochody i wydatki prokuratury w budżecie państwa; dysponent części budżetowej]	287
Art. 54.	[Wydatki na szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr prokuratury]	292
Art. 55.	[Działalność prokuratury finansowana ze środków budżetowych przeznaczonych na finansowanie potrzeb obronnych RP]	293
DZIAŁ III. Działalność prokuratury		295
Rozdział 1.	Postępowanie przygotowawcze	295
Art. 56.	[Zadania prokuratora w ramach postępowania przygotowawczego]	295
Art. 57.	[Nadzór nad postępowaniem przygotowawczym]	304
Art. 58.	[Wystąpienie prokuratora w sprawie okoliczności sprzyjających popełnianiu przestępstw lub utrudniających ich ujawnianie]	314
Art. 59.	[Prześlanie sprawy właściwemu organowi w razie umorzenia lub odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego]	320
Art. 60.	[Wytyczne Prokuratora Generalnego; składanie informacji o działalności organów w zakresie postępowania przygotowawczego]	322
Art. 61.	[Wystąpienia do organów administracji publicznej w celu usprawnienia działalności w zakresie postępowania przygotowawczego]	325
Art. 62.	[Wytyczne i wystąpienia w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych]	327

Art. 63.	[Jednostki prokuratury prowadzące lub nadzorujące postępowanie przygotowawcze; powołanie zespołu prokuratorów]	328
Rozdział 2.	Udział prokuratora w postępowaniu sądowym i w innych postępowaniach	330
Art. 64.	[Wykonywanie czynności oskarżyciela publicznego; cofnięcie aktu oskarżenia]	330
Art. 65.	[Wnioski w przedmiocie ułaskawienia]	338
Art. 66.	[Wnoszenie środków odwoławczych i środków zaskarżenia]	340
Art. 67.	[Udział prokuratora w postępowaniach – odesłanie do innych ustaw]	354
Art. 68.	[Podpis elektroniczny prokuratora]	364
Art. 69.	[Uprawnienia prokuratora w zakresie żądania dostępu do dokumentów, przesłuchiwanie świadków, dokonywania oględzin]	367
Art. 70.	[Działania prokuratora w razie niezgodności z prawem aktów organów samorządu terytorialnego lub wojewody]	369
Rozdział 3.	Współdziałanie w zwalczaniu i zapobieganiu przestępczości	370
Art. 71.	[Wniosek o podjęcie odpowiednich działań przez właściwe organy]	370
Art. 72.	[Informacja o stanie przestępczości i jej zwalczaniu]	371
Rozdział 4.	Nadzór nad wykonywaniem decyzji o pozbawieniu wolności	373
Art. 73.	[Zakres nadzoru]	373
DZIAŁ IV.	Prokuratorzy	376
Rozdział 1.	Powołanie i odwołanie prokuratora	376
Art. 74.	[Organ powołujący na stanowisko prokuratorские; opinia kolegium prokuratury o kandydacie]	376
Art. 75.	[Warunki powołania na stanowisko prokuratora]	378
Art. 76.	[Warunki powołania na stanowisko prokuratora Prokuratury Krajowej, prokuratury regionalnej i prokuratury okręgowej]	384

Art. 77.	[Informacje i zaświadczenia przedstawiane przez kandydata na stanowisko prokuratorskie]	385
Art. 78.	[Informacje o kandydacie do objęcia stanowiska prokuratorskiego uzyskane od policji]	387
Art. 79.	[Przydzielanie stanowisk prokuratorskich i asesorskich jednostkom prokuratury]	389
Art. 80.	[Tryby powołania na stanowisko prokuratorskie]	389
Art. 81.	[Zgłoszenie kandydatury w procedurze konkursowej]	390
Art. 82.	[Czynności podejmowane przez prokuratora okręgowego w ramach procedury konkursowej]	391
Art. 83.	[Wykazy prowadzonych spraw, przygotowanych aktów notarialnych lub dorobku naukowego przedstawiane przez kandydatów na wolne stanowisko prokuratorskie]	392
Art. 84.	[Ocena kwalifikacji na wolne stanowisko prokuratorskie; zgłaszanie uwag]	394
Art. 85.	[Ocena kwalifikacji kandydata zajmującego stanowisko asesora prokuratury]	396
Art. 86.	[Ocena kwalifikacji kandydata zajmującego stanowisko sędziego lub asesora sądowego] . . .	397
Art. 87.	[Uprawnienia wizytatora]	398
Art. 88.	[Ocena kwalifikacji kandydata wykonującego zawód adwokata, radcy prawnego, notariusza albo zajmującego stanowisko starszego radcy lub radcy Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa]	399
Art. 89.	[Ocena kandydata zajmującego stanowisko prezesa lub wiceprezesa Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa]	402
Art. 90.	[Ocena predyspozycji osobowościowych kandydata do zawodu prokuratora]	402
Art. 91.	[Nawiązanie stosunku służbowego prokuratora; zgłoszenie się w celu objęcia stanowiska]	407
Art. 92.	[Złożenie ślubowania]	409
Art. 93.	[Odwołanie prokuratora]	410

Art. 94.	[Przeniesienie prokuratora na inne miejsce służbowe]	411
Art. 95.	[Zakres uprawnień w razie przeniesienia na inne miejsce służbowe]	413
Rozdział 2.	Obowiązki i prawa prokuratorów	414
Art. 96.	[Podstawowe obowiązki prokuratora]	414
Art. 97.	[Zakaz prowadzenia działalności politycznej] . . .	420
Art. 98.	[Obowiązek podnoszenia kwalifikacji zawodowych]	421
Art. 99.	[Czas pracy prokuratora]	422
Art. 100.	[Legitymacja służbowa]	428
Art. 101.	[Sprawy o roszczenia ze stosunku służbowego]	429
Art. 102.	[Obowiązek zachowania tajemnicy]	430
Art. 103.	[Podejmowanie dodatkowego zatrudnienia] . . .	432
Art. 104.	[Oświadczenie o stanie majątkowym]	435
Art. 105.	[Formularz oświadczenia o stanie majątkowym]	442
Art. 106.	[Delegowanie prokuratora do Ministerstwa Sprawiedliwości, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, innych jednostek prokuratury] . . .	449
Art. 106a.	[Uprawnienia Prokuratora Generalnego dotyczące delegowania prokuratorów]	452
Art. 107.	[Odwołanie lub ustąpienie z delegacji]	452
Art. 108.	[Wynagrodzenie prokuratora delegowanego] . . .	453
Art. 109.	[Dodatkowe należności przysługujące prokuratorowi delegowanemu do innej miejscowości]	453
Art. 110.	[Powierzenie prokuratorowi delegowanemu obowiązków na stanowiskach urzędniczych] . . .	459
Art. 111.	[Wynagrodzenie przysługujące prokuratorowi delegowanemu do Ministerstwa Sprawiedliwości, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury lub Prokuratury Krajowej; dodatek specjalny]	459
Art. 112.	[Delegacja ustawowa]	460
Art. 113.	[Wynagrodzenie i inne świadczenia przysługujące prokuratorowi delegowanemu do pełnienia obowiązków poza granicami kraju] . . .	461

Art. 114.	[Należności z tytułu podróży służbowych]	467
Art. 115.	[Wynagrodzenie prokuratora w przypadku nieobecności w pracy]	468
Art. 116.	[Urlop dla poratowania zdrowia]	476
Art. 117.	[Jednorazowe odszkodowanie w przypadku stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu]	477
Art. 118.	[Kontrola prawidłowości wykorzystywania zwolnienia lekarskiego]	479
Art. 119.	[Dodatkowy urlop wypoczynkowy]	481
Art. 120.	[Gratyfikacja jubileuszowa]	482
Art. 121.	[Miejsce zamieszkania prokuratora]	483
Art. 122.	[Pożyczka na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych]	484
Art. 123.	[Podstawa ustalenia wynagrodzenia zasadniczego]	488
Art. 124.	[Stawki wynagrodzenia zasadniczego; dodatek funkcyjny; dodatek za wieloletnią pracę]	489
Art. 125.	[Przepisy stosowane do prokuratorów do spraw wojskowych będących żołnierzami zawodowymi]	496
Art. 126.	[Składki na ubezpieczenie społeczne]	497
Art. 127.	[Przejęcie prokuratora w stan spoczynku]	498
Art. 128.	[Zwolnienie prokuratora do spraw wojskowych z zawodowej służby wojskowej]	507
Art. 129.	[Delegacja ustawowa – ustalanie i wypłacanie uposażeń prokuratorom w stanie spoczynku i członkom ich rodzin, terminy przekazania składek do ZUS]	508
Art. 130.	[Stosowanie do prokuratorów przepisów o pracownikach urzędów państwowych]	511
Art. 131.	[Powołanie prokuratora do niezawodowej służby wojskowej; skierowanie prokuratora do spraw wojskowych do służby poza granicami kraju]	511
Art. 132.	[Obowiązek zrzeczenia się stanowiska]	513
Art. 133.	[Nagrody i wyróżnienia]	515
Art. 134.	[Wykazy służbowe; wykaz prokuratorów i asesorów prokuratury]	516

Rozdział 3. Odpowiedzialność karna, dyscyplinarna i służbowa prokuratorów	518
Art. 135. [Immunitet prokuratorski]	518
Art. 136. [Postępowanie przygotowawcze przeciwko prokuratorowi]	525
Art. 137. [Przewinienia dyscyplinarne]	526
Art. 138. [Odpowiedzialność za wykroczenia]	538
Art. 139. [Zwrócenie uwagi na piśmie]	540
Art. 140. [Wytknięcie uchybienia]	542
Art. 141. [Przedawnienie karalności]	544
Art. 142. [Wymierzenie kary dyscyplinarnej]	546
Art. 143. [Postępowanie karne a postępowanie dyscyplinarne]	548
Art. 144. [Przełożony dyscyplinarny]	549
Art. 145. [Sądy dyscyplinarne]	550
Art. 146. [Skład sądów dyscyplinarnych]	551
Art. 147. [Wyznaczenie składu sądu dyscyplinarnego; protokół]	552
Art. 148. [Jawność postępowania dyscyplinarnego]	553
Art. 149. [Kara porządkowa upomnienia]	554
Art. 150. [Zawieszenie w czynnościach w związku z postępowaniem dyscyplinarnym]	557
Art. 151. [Zawieszenie w czynnościach w związku z pociągnięciem prokuratora do odpowiedzialności karnej lub wnioskiem o ubezwłasnowolnienie]	558
Art. 152. [Obniżenie wynagrodzenia w razie zawieszenia w czynnościach]	560
Art. 153. [Rzecznicy dyscyplinarni – kadencja, kompetencje, odwołanie]	561
Art. 154. [Postępowanie wyjaśniające; przedstawienie zarzutów; odwołanie do sądu dyscyplinarnego]	563
Art. 155. [Rozprawa przed sądem dyscyplinarnym]	566
Art. 156. [Obrońca obwinionego]	567
Art. 157. [Postanowienie o zatrzymaniu prokuratora i jego przymusowym doprowadzeniu]	567
Art. 158. [Orzeczenie sądu dyscyplinarnego w razie ujawnienia innego przewinienia dyscyplinarnego w toku rozprawy]	568

Art. 159.	[Postępowanie dyscyplinarne w razie rozwiązania lub wygaśnięcia stosunku służbowego]	569
Art. 160.	[Uzasadnienie orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego]	570
Art. 161.	[Oczywista bezzasadność decyzji rzecznika dyscyplinarnego]	571
Art. 162.	[Odwołanie do Odwoławczego Sądu Dyscyplinarnego]	572
Art. 163.	[Kasacja do Sądu Najwyższego]	573
Art. 164.	[Wystąpienie o wznowienie postępowania dyscyplinarnego]	575
Art. 165.	[Termin wznowienia postępowania dyscyplinarnego]	576
Art. 166.	[Koszty postępowania dyscyplinarnego]	578
Art. 167.	[Wykonanie orzeczenia sądu dyscyplinarnego]	578
Art. 168.	[Dołączenie odpisu orzeczenia do akt osobowych obwinionego; zatarcie skazania]	579
Art. 169.	[Uprawnienia Prokuratora Generalnego w postępowaniu dyscyplinarnym]	579
Art. 170.	[Kara łączna za przewinienia dyscyplinarne]	580
Art. 171.	[Przepisy stosowane w sprawach nieuregulowanych]	582

DZIAŁ V. Asesorzy prokuratury, asystenci prokuratorów

i aplikanci prokuratorscy	583
Rozdział 1. Asesorzy prokuratury	583
Art. 172. [Mianowanie i zwalnianie asesorów prokuratury]	583
Art. 173. [Powierzenie asesorowi prokuratury wykonywania czynności prokuratorskich]	584
Art. 174. [Przepisy stosowane do asesorów prokuratury]	586
Rozdział 2. Asystenci prokuratorów	588
Art. 175. [Kompetencje asystentów prokuratorów]	588
Art. 176. [Wymagania na stanowisku asystenta prokuratora]	591
Art. 177. [Wynagrodzenie i inne świadczenia przysługujące asystentowi prokuratora]	595

Art. 178.	[Delegacja ustawowa – zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów prokuratorów, wynagrodzenie]	596
Art. 179.	[Dopuszczenie asystenta prokuratora do egzaminu prokuratorского]	597
Art. 180.	[Nabór kandydatów na stanowisko asystenta prokuratora]	598
Art. 181.	[Staż asystencki]	604
Art. 182.	[Przepisy stosowane do asystentów prokuratora]	604
Rozdział 3.	Aplikanci prokuratorского	605
Art. 183.	[Kompetencje aplikanta prokuratorского]	605
Art. 184.	[Przepisy stosowane do aplikanta prokuratorского]	606
DZIAŁ VI.	Skargi i wnioski	611
Art. 185.	[Rozpoznawanie skarg i wniosków]	611
Art. 186.	[Podmiot rozpatrujący skargi i wnioski]	617
Art. 187.	[Przekazanie skargi lub wniosku rzecznikowi dyscyplinarnemu]	618
Art. 188.	[Pozostawienie skargi lub wniosku bez rozpoznania]	618
Art. 189.	[Przepisy stosowane w sprawach nieuregulowanych]	619
DZIAŁ VII.	Urzędnicy i inni pracownicy	620
Art. 190.	[Zatrudnianie w prokuraturze urzędników i innych pracowników]	620
DZIAŁ VIII.	Przetwarzanie danych osobowych	622
Art. 191.	[Przetwarzanie danych osobowych]	622
DZIAŁ IX.	Przepis końcowy	624
Art. 192.	[Wejście w życie ustawy]	624
Bibliografia	627

Wykaz skrótów

- CzPKiNP – „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych”
Dz.U. – Dziennik Ustaw
Dz.Urz. MS – Dziennik Urzędowy Ministerstwa Sprawiedliwości
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2016 r. poz. 2137 ze zm.)
- k.k.w. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 665 ze zm.)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2016 r. poz. 1666 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 1257)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1822 ze zm.)
- k.p.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.)
- k.p.w. – ustawa z 24.08.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. z 2016 r. poz. 1713 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 682)
- k.w. – ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2015 r. poz. 1094 ze zm.)

OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNAPIUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNKW	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karno i Wojskowa
OSNP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OSNwSK	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych
PiP	– „Państwo i Prawo”
p.o.p.	– ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz.U. poz. 177 ze zm.)
p.r.d.	– ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1260 ze zm.)
Prok. i Pr.	– „Prokuratura i Prawo”
Prok. i Pr.-wkł.	– „Prokuratura i Prawo” – wkładka
PS	– „Przegląd Sądowy”
p.u.s.p.	– ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 ze zm.)
p.w.u.p.o.p.	– ustawa z 28.01.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze (Dz.U. poz. 178 ze zm.)
r.w.u.p.j.o.p.	– rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2016 r. – regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. z 2017 r. poz. 1206)
SN	– Sąd Najwyższy
u.o.d.o.	– ustawa z 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 2016 r. poz. 922)
u.p.s.n.	– ustawa z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2016 r. poz. 1654 ze zm.)
WPP	– „Wojskowy Przegląd Prawniczy”

Wprowadzenie

1. W dniu 28.01.2016 r. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił dwie ustawy, odnoszące się do funkcjonowania prokuratury: Prawo o prokuraturze¹ oraz ustawę – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o prokuraturze². W ten sposób zastąpiono ustawę o prokuraturze³, obowiązującą od 1985 r., która była wielokrotnie nowelizowana i niewiele pozostało z jej pierwotnego kształtu. Najbardziej istotne zmiany wprowadzono do niej ustawą z 22.03.1990 r.⁴, która zmieniła m.in. nazwę ustawy: z ustawy „o prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej” na ustawę „o prokuraturze”, oraz ustawą z 9.10.2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw⁵, która z dniem 31.03.2010 r. wprowadziła urząd niezależnego Prokuratora Generalnego. To właśnie zerwanie z zasadą, że Prokuratorem Generalnym jest Minister Sprawiedliwości, stało się zasadniczą przyczyną wprowadzenia nowych uregulowań, zawartych w Prawie o prokuraturze z 28.01.2016 r.
2. Struktura i zadania prokuratury w Polsce przechodziły liczne przeobrażenia⁶. Od dawna uważano jednak, że „prokuratoria państwa jest in-

¹ Dz.U. poz. 177 ze zm.

² Dz.U. poz. 178 ze zm.

³ Dz.U. z 2011 r. poz. 1599 ze zm.

⁴ Ustawa o zmianie ustawy o prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o Sądzie Najwyższym (Dz.U. poz. 121).

⁵ Dz.U. poz. 1375 ze zm.

⁶ Bliżej o historii i przekształceniach prokuratury od czasów najdawniejszych do współczesnych: A. Ważny, *Prokuratūros modelio formavimasis Lenkijoje – The Polish Public*

stytucją powołaną w państwie w pierwszym rządzie do ścigania przestępstw z urzędu, to jest do wnoszenia o nie skarg przed właściwe sądy i domagania się, aby w ich przedmiocie te ostatnie zarządziły przepisane przez ustawę postępowanie karne”⁷. Przed 1939 r. nie istniała odrębna ustawa o prokuraturze. Przepisy dotyczące zasad działania i funkcjonowania tego organu zawierało Prawo o ustroju sądów powszechnych z 1928 r.⁸, co świadczyło o ścisłym związku ówczesnej prokuratury z wymiarem sprawiedliwości. Prokurator stał na straży ustaw, a w czynnościach swoich podlegał zleceniom swej zwierzchności, kierując się równą dla wszystkich bezstronnością. Funkcję Naczelnego Prokuratora pełnił Minister Sprawiedliwości. Przy Sądzie Najwyższym działali pierwszy prokurator i prokuratorzy Sądu Najwyższego; przy sądach apelacyjnych – prokuratorzy i wiceprokuratorzy apelacyjni⁹; przy sądach okręgowych – prokuratorzy, wiceprokuratorzy i podprokuratorzy okręgowi. Minister Sprawiedliwości mógł ustanowić przy poszczególnych sądach grodzkich podprokuratorów okręgowych. Przełożony prokuratury mógł przedsięwziąć czynności, należące do zakresu działania prokuratury, we wszystkich sądach podlegającego mu okręgu osobiście lub wykonywanie ich zlecać podwładnym. Prawo nadzoru i kierownictwa służyło: Ministrowi Sprawiedliwości jako Naczelnemu Prokuratorowi – w stosunku do wszystkich prokuratorów; pierwszemu prokuratorowi Sądu Najwyższego – w stosunku do prokuratorów przy tymże sądzie; prokuratorom apelacyjnym i okręgowym – w stosunku do prokuratorów, wiceprokuratorów i podprokuratorów podległych im okręgów. Prokurator obowiązany był służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązki

Prosecutor's Office System – Its Evolution towards the Present Form, Istorija 2014/2, t. 94, Lithuanian University of Educational Sciences, Vilnius, s. 40–58. Zob. także A. Ważny, *Usytuowanie prokuratury w niektórych państwach europejskich*, *Prok. i Pr.* 2012/7–8, s. 222 i n.

⁷ E. Krzymuski, *Wykład procesu karnego austriackiego*, Kraków 1891, s. 173.

⁸ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 6.02.1928 r. (Dz.U. poz. 93), głównie przepisy art. 231–254. Zob. także: L. Peiper, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego i do przepisów wprowadzających tenże kodeks*, Warszawa 1929, s. 32 i n.; A. Mogilnicki, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Kraków 1933, s. 128 i n.

⁹ Było 7 sądów apelacyjnych: w Katowicach, Krakowie, Lublinie, we Lwowie, w Poznaniu, Warszawie i Wilnie.

swego zawodu wypełniać zgodnie z ustawami i gorliwie, poświęcając im całą swą wiedzę i doświadczenie. Był obowiązany z całą ścisłością wykonywać polecenia swej zwierzchności: mógł jednak odstąpić od nich przy składaniu ustnych wniosków i oświadczeń na rozprawie, o ile na niej ujawniły się nowe okoliczności, które zmieniły dotychczasowy stan sprawy.

Ówczesny prokurator wykonywał przede wszystkim funkcje oskarżycielskie przed sądami, natomiast śledztwa prowadził sędzia śledczy. Szczegółowy podział czynności pomiędzy sędziów śledczych oraz zakres dokonywanych przez nich czynności w śledztwie określał Regulamin wewnętrznego urzędowania sądów apelacyjnych, okręgowych i grodzkich w sprawach karnych¹⁰. Udział prokuratora w śledztwie był jednak znaczący. Mógł on złożyć wniosek o wyznaczenie sędziego śledczego z pominięciem podziału czynności, gdy tego wymagał charakter sprawy. Mógł być obecny przy czynnościach śledczych (nawet gdy innym stronom prawa takiego odmówiono), przeglądać akta śledztwa, składać wnioski dowodowe, porozumiewać się z sędzią.

Prokuratora uważano wówczas nie tylko za oskarżyciela i „wykonawcę wyroków sądowych”, „lecz także i przede wszystkim za stróża prawa, za przedstawiciela rządu, obowiązane do czuwania nad legalnością postępowania obywateli i słusznością wyroków sądowych”¹¹.

Pomimo braku konstytucyjnego umocowania organów prokuratury ustawowy zakres obowiązków prokuratora sprowadzał się zatem głównie do ścigania karnego. Uprawnienie do sprawowania kontroli

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 1.12.1932 r. (Dz.U. poz. 909), zwłaszcza § 96 i 97. Także rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 15.07.1927 r., co do sędziów śledczych do spraw wyjątkowego znaczenia (Dz.U. poz. 611) oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 1.12.1932 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania prokuratur sądów apelacyjnych i okręgowych (Dz.U. poz. 910) – § 72 i n. dotyczące udziału prokuratora w śledztwie. Zob. także S. Śliwiński, *Proces karny. Zasady ogólne*, Warszawa 1948, s. 106.

¹¹ A. Mogilnicki, *Kodeks postępowania karnego, Komentarz*, Kraków 1933, s. 175.

prawidłowości wykonywania ustaw było w zasadzie iluzoryczne, gdyż prokurator posiadał jedynie prawo do występowania w niektórych sprawach cywilnych, bez prerogatywy nadzoru nad przestrzeganiem prawa przez organy administracji rządowej i samorządowej¹².

Z wejściem w życie kodeksu postępowania karnego z 1928 r.¹³ (rozporządzenie Prezydenta RP z 19.03.1928 r. – Przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego¹⁴) zakres procesowych kompetencji prokuratora uległ poszerzeniu¹⁵.

Dalsze wzmocnienie procesowej roli prokuratora w postępowaniu karnym nastąpiło w 1938 r.¹⁶. W oparciu o przepis art. 2 dekretu nowelizującego dokonano zmiany w art. 20 przepisów wprowadzających kodeks postępowania karnego z 1928 r., polegającej na przyznaniu prokuratorowi i policji prawa do dokonywania w toku dochodzenia szeregu czynności procesowych, będących dotychczas tzw. czynnościami sądowymi, ilekroć uznają to za niezbędne dla utrwalenia śladów i dowodów przestępstwa¹⁷. Z przebiegu tych czynności należało sporządzić protokoły. Czynnościom tym przydano moc czynności sądowych, a protokołom – moc protokołów sądowych¹⁸.

3. Początkowo powołana do życia po zakończeniu II wojny światowej prokuratura była zorganizowana na zasadach obowiązujących w okresie międzywojennym. Szybko pojawiła się jednak koncepcja prokura-

¹² Zob. H. Zięba-Załucka, *Instytucja prokuratury w Polsce*, Warszawa 2003, s. 13–14.

¹³ Rozporządzenie Prezydenta RP z 19.03.1928 r. (Dz.U. poz. 313).

¹⁴ Dz.U. poz. 314.

¹⁵ J. Gurgul, *Prokurator w II Rzeczypospolitej – zagadnienia wybrane*, Prok. i Pr. 1999/11–12, s. 14.

¹⁶ Dekretem Prezydenta RP z 21.11.1938 r. o usprawnieniu postępowania sądowego, Dz.U. poz. 609, obowiązującym od 28.11.1938 r.

¹⁷ J. Tylman [w:] T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*, Warszawa 2003, s. 586.

¹⁸ J. Nisenson, M. Siewierski, *Kodeks postępowania karnego z komentarzem i orzecnictwem*, Warszawa 1939, s. 136 i n.

tury i związane z tym zadania prokuratora wzorowane na charakterystycznej myśli prokuratury radzieckiej¹⁹.

Zmiany w zakresie zadań prokuratury związane były m.in. z wprowadzeniem nowego modelu procesu karnego, ze znacznie rozszerzonym i dominującym postępowaniem przygotowawczym. W tym celu dokonano nowelizacji kodeksu postępowania karnego z 1928 r., chociaż często porprzestawano na nadaniu przepisom z minionej epoki nowej, aktualnej wykładni²⁰. Zmiany w prokuraturze objęły także sferę kadrową. Zniesiono przedwojenny zakaz przynależności prokuratorów do partii politycznych. Prokuratorami mianowano absolwentów przyspieszonych kursów w szkołach prawniczych²¹. Śledztwa zaczęli prowadzić prokuratorzy, funkcjonariusze śledczy Milicji Obywatelskiej oraz organów bezpieczeństwa państwa²². Względy polityki kryminalnej miały przemawiać za wzmocnieniem władzy prokuratora²³. Kolejne akty prawne zezwalały prokuratorowi na prowadzenie śledztw. Były to m.in.: dekret z 16.11.1945 r. – tzw. mały kodeks karny²⁴, zastąpiony kolejnym dekretem, z 13.06.1946 r., o takiej samej nazwie²⁵, który

¹⁹ Zob. J. Paliwoda, *Prokuratorska kontrola przestrzegania prawa*, Warszawa 1970, s. 75–76; H. Starczewski, J. Świątkiewicz, *Prokuratorska kontrola przestrzegania prawa w PRL*, Warszawa 1970, s. 25; J. Smoleński, *Rodowód leninowskiej koncepcji prokuratury i jej ustawowa realizacja*, „Problemy Praworządności” 1970/7–8, s. 26; W. Masewicz, *Prokurator w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 1975, s. 16. Zob. także K. Adamowicz, B. Surowski, *Kształtowanie wewnętrznej organizacji prokuratur powszechnych w XXXV-leciu PRL*, „Problemy Praworządności” 1978/7, s. 37 i n.; J. Bednarzak, *Prokuratura w 35-leciu PRL*, „Nowe Prawo” 1979/9, s. 3–6.

²⁰ J. Koredczuk, *Kształtowanie się modelu polskiego procesu karnego w latach 1918–1955* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 1, cz. 1, red. P. Hofmański, Warszawa 2013, s. 352 i n. Zob. także J. Bafia, L. Hochberg, M. Siewierski, *Ustawy karne PRL. Komentarz*, Warszawa 1965, s. VII.

²¹ A. Lityński, *O prawie i sądach początków Polski Ludowej*, Białystok 1999, s. 132 i n.

²² S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 1985, s. 105.

²³ Zob. M. Lipczyńska, A. Kordik, Z. Kegel, Z. Świda-Łągiewska, *Polski proces karny*, Warszawa–Wrocław 1975, s. 31.

²⁴ Dekret z 16.11.1945 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz.U. poz. 300).

²⁵ Dekret z 13.06.1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa (Dz.U. poz. 192 ze zm.).

dawał wszelkie prawa sędziego śledczego prokuratorowi. Dekret upoważniał do prowadzenia śledztw także funkcjonariuszy bezpieczeństwa publicznego. Doprowadzono następnie do likwidacji instytucji sędziego śledczego, co dokonano ustawą z 27.04.1949 r.²⁶.

Istotny wpływ na funkcjonowanie prokuratury niewątpliwie miało wejście w życie z dniem 1.09.1950 r. ustawy o prokuraturze PRL²⁷. Dokonano zasadniczej reformy tego organu. Utraciły wówczas w szczególności moc art. 231–254 Prawa o ustroju sądów powszechnych z 1928 r. Pracownicy dotychczasowych organów prokuratury przy sądach powszechnych oraz Prokuratury Najwyższego Trybunału Narodowego przeszli do służby w nowej prokuraturze. W skład nowej prokuratury weszło 889 prokuratorów zatrudnionych w prokuraturach powszechnych i 361 pracowników Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym²⁸. Powołano urząd Generalnego Prokuratora i utworzono samodzielny pion tzw. niezależnej prokuratury, wydzielonej ze struktury sądów powszechnych. Generalny Prokurator m.in. wszczynał postępowanie karne, sprawował nadzór nad śledztwem i popierał oskarżenie przed sądem. Na plan pierwszy wśród zadań prokuratury wysuwały się jednak obowiązki związane ze sprawowaniem nadzoru nad ścisłym przestrzeganiem prawa przez władze i obywateli, a więc określające tzw. nadzór ogólny. Było to zgodne z tzw. modelem „leninowskiej” prokuratury, obowiązującym wówczas w większości tzw. państw socjalistycznych²⁹.

²⁶ Dz.U. z 1950 r. poz. 364 ze zm.

²⁷ Ustawa z 20.07.1950 r. o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. poz. 346). „W celu ugruntowania praworządności ludowej, ochrony mienia społecznego i ścigania przestępstw tworzy się Urząd Generalnego Prokuratora Rzeczypospolitej” – zob. art. 1 ustawy.

²⁸ Z. Grabiec, *O kadrze prokuratorskiej*, „Problemy Praworządności” 1970/7–8. Zob. także P. Fiedorczyk, *Komisja Specjalna do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym*, Białystok 2002, s. 326 i n.

²⁹ Zob. J. Smoliński, J. Olejniczak, *Ustawa o prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Komentarz*, Warszawa 1971, s. 10 i n.; L. Schaff, *Proces karny Polski Ludowej*, Warszawa 1953, s. 288, 293 i n.

Wprowadzenie tzw. nadzoru ogólnego³⁰ wzorowane było na doświadczeniach radzieckich, gdzie istniał tzw. wyższy nadzór³¹.

W dniu 21.09.1950 r. Rada Państwa uchwaliła Tymczasowy Statut Organizacyjny Prokuratury RP. Szczegółowe zasady funkcjonowania prokuratury określał również Tymczasowy Regulamin Urzędowania Prokuratury RP, wprowadzony zarządzeniem Generalnego Prokuratora z 12.05.1952 r., który wszedł w życie z dniem 1.07.1952 r. i – chociaż „tymczasowy” – obowiązywał, z licznymi zmianami, do 1.01.1970 r.³².

Taki model „funkcjonowania prokuratury utrwalony został w Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z 22.07.1952 r.³³. Prokuratura PRL stała się odrębnym pionem organów państwowych. Rozdział 6 tej Konstytucji został zatytułowany „Sąd i prokuratura”. Prokurator Generalny Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej strzegł praworządności ludowej, czuwał nad ochroną własności społecznej, zabezpieczał poszanowanie praw obywateli. W szczególności czuwał nad ściganiem przestępstw godzących w ustrój, bezpieczeństwo i niezawisłość Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Prokuratora Generalnego Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej powoływała i odwoływała Rada Państwa. Temu też organowi Prokurator Generalny zdawał relację z działalności prokuratury.

³⁰ Wprowadzenie nadzoru ogólnego było związane z treścią przepisu art. 67 dekretu PKWN z 23.09.1944 r. o prawie i ustroju sądów wojskowych i prokuratury wojskowej, w którym ustanowiono zadania prokuratur wojskowych poza tradycyjny krąg zagadnień związanych ze ściganiem przestępstw; por. J. Borkowski, *Formy procesowe prokuratorskiej kontroli przestrzegania prawa w administracji państwowej*, „Problemy Praworządności” 1989/11, s. 11.

³¹ Zob. J. Paliwoda, *Nadzór ogólny prokuratury*, Warszawa 1961.

³² Zarządzenie Generalnego Prokuratora nr 12/52 z 12.05.1952 r. w sprawie wydania Tymczasowego Regulaminu Urzędowania Prokuratury RP, BP I Prez. 912/52, ze zmianami wynikającymi z zarządzeń Prokuratora Generalnego nr 13/54, 5/56, 23/56, 1/57, 7/57, 20/57, 2/61, 1/63.

³³ Dz.U. z 1976 r. poz. 36 ze zm.

4. W dniu 20.05.1967 r. weszła w życie kolejna ustawa o Prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej³⁴, zastępująca poprzednią z 1950 r. Zasady funkcjonowania tego organu niewiele się zmieniły. Zadaniem Prokuratora Generalnego PRL i podległych mu prokuratorów nadal było strzeżenie praworządności ludowej, a w szczególności ściganie przestępstw, czuwanie nad ochroną własności społecznej, zapewnienie poszanowania praw obywateli. Działalność prokuratury miała na celu ochronę i umacnianie ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego PRL. Zadania określone w ustawie Prokurator Generalny i podlegli mu prokuratorzy wykonywali przez: prowadzenie lub nadzorowanie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych oraz wnoszenie i popieranie oskarżenia przed sądami; wytaczanie powództw w sprawach karnych i cywilnych, a nadto udział w postępowaniu cywilnym, jeżeli tego wymagała ochrona praworządności, praw obywateli, interesu społecznego lub własności społecznej; podejmowanie przewidzianych prawem środków zmierzających do zapewnienia prawidłowego i jednolitego stosowania prawa w postępowaniu sądowym, w sprawach o wykroczenia i administracyjnym oraz w innych rodzajach postępowania, o których stanowiły ustawy; sprawowanie nadzoru nad wykonaniem wyroków w sprawach karnych, jak również nad wykonaniem postanowień o tymczasowym aresztowaniu oraz innych orzeczeń o pozbawieniu wolności; prowadzenie badań w zakresie problematyki przestępczości; sprawowanie prokuratorskiej kontroli przestrzegania prawa przez terenowe organy administracji państwowej, przedsiębiorstwa państwowe i inne państwowe jednostki organizacyjne, z wyjątkiem sądów, oraz przez organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i społeczne w zakresie wykonywanych przez nie funkcji administracji państwowej lub innych funkcji zleconych im przez ustawy; współdziałanie z terenowymi organami władzy państwowej w zakresie czuwania

³⁴ Ustawa z 14.04.1967 r. (Dz.U. z 1980 r. poz. 30 ze zm.). „Ustawa ta, bardziej precyzyjnie i kompleksowo, wprowadzając liczne zmiany, rozszerzyła zakres obowiązków i środków prokuratorskiego oddziaływania. Uwzględniając wieloletnie doświadczenia, nadała działaniu prokuratury kierunek bardziej odpowiadający potrzebom politycznym i społecznym. W ustawie z 1967 r. leninowska koncepcja prokuratury socjalistycznej znalazła swój pełny i aktualny wyraz” – zob. J. Smoliński, J. Olejniczak, *Ustawa o prokuraturze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Komentarz*, Warszawa 1971, s. 3, 4.

przez nie nad przestrzeganiem praworządności ludowej, nad ochroną własności społecznej i zabezpieczeniem praw obywateli; koordynowanie działalności w zakresie ścigania przestępstw, prowadzonej przez inne organy państwowe, a także przez podejmowanie innych przewidzianych prawem czynności, niezbędnych do umacniania praworządności ludowej i zapobiegania przestępczości. W zakresie ścigania przestępstw prokurator, stosownie do przepisów ustawy, wszczynał i prowadził postępowanie przygotowawcze albo zlecał wszczęcie lub prowadzenie takiego postępowania właściwemu organowi ścigania. Sprawował nadzór nad postępowaniem przygotowawczym prowadzonym przez MO lub inny organ ścigania, a jego zarządzenia były dla tego organu ścigania wiążące. Wydawane przez ministrów zarządzenia, instrukcje, rozkazy i wytyczne o charakterze ogólnym, dotyczące postępowania przygotowawczego, wymagały uzgodnienia z Prokuratorem Generalnym.

W ustawie o prokuraturze PRL z 14.04.1967 r., wprowadzając nowe regulacje, zamiast dotychczasowego „nadzoru” użyto określenia „prokuratorowska kontrola przestrzegania prawa”, które to pojęcie było bardziej adekwatne do czynności wykonywanych przez prokuratora³⁵.

Kolejne zmiany w zakresie funkcjonowania prokuratury wymusiły nowe kodyfikacje karne z 1969 r.³⁶. Od 1.01.1970 r. obowiązywał nowy regulamin powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury PRL³⁷. Z dniem 1.01.1971 r. został on zastąpiony kolejnym regulami-

³⁵ Prokuratorowska kontrola przestrzegania prawa istniała od 1967 r. do końca marca 1990 r. W piśmiennictwie funkcję tę scharakteryzowano następująco: „Jest to samoistna, władcza funkcja prokuratury wykonywana poza trybem określonym w procedurach sądowych, a polegająca na badaniu, czy zachowanie się podmiotów podlegających tej kontroli jest zgodne z prawem, oraz występowaniu z wnioskami w celu spowodowania usunięcia stanu sprzecznego z prawem lub eliminowania przyczyn sprzyjających naruszeniom prawa (w celu zapewnienia praworządności ludowej)”; H. Starczewski, J. Świątkiewicz, *Prokuratorowska kontrola przestrzegania prawa w PRL*, Warszawa 1970, s. 28.

³⁶ Ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz.U. poz. 94 ze zm.); ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. poz. 96 ze zm.) i ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. poz. 98 ze zm.).

³⁷ Wprowadzony zarządzeniem nr 11/69 Prokuratora Generalnego PRL z 17.12.1969 r., BO I Prez. 12698/91/1-a.

nem³⁸. Następnie wszedł w życie regulamin z 1973 r., który obowiązywał stosunkowo długo, od 1.07.1973 r. do 31.12.1984 r.³⁹. Zastąpiony został kolejnym regulaminem, z 27.11.1984 r.⁴⁰.

5. W dniu 20.06.1985 r. uchwalono kolejną ustawę o prokuraturze PRL⁴¹, która w zasadzie utrzymywała dotychczasowe, podstawowe zadania prokuratury: strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw.

Prokuraturę PRL stanowili Prokurator Generalny PRL oraz podlegli mu prokuratorzy powszechnych i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury. Działalność prokuratury miała na celu ochronę i umacnianie ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego PRL oraz ochronę własności społecznej i zapewnienie poszanowania praw obywateli. Stanowiła, że prokurator powinien w swojej działalności wpływać na kształtowanie świadomości obywateli w duchu szacunku dla prawa i przestrzegania dyscypliny społecznej. Zadaniem Prokuratora Generalnego i podległych mu prokuratorów było strzeżenie praworządności ludowej w działaniach organów państwowych, innych państwowych jednostek organizacyjnych, spółdzielni i ich związków, organizacji zawodowych, samorządowych i społecznych, a także w postępowaniu obywateli. W kolejnych latach ustawa ta podległa kilku, raczej kosmetycznym, zmianom.

6. Zmiany o charakterze zasadniczym dotknęły polską prokuraturę w 1989 r. i były następstwem dokonanych wówczas ogólnie znanych przeobrażeń politycznych.

³⁸ Wprowadzony zarządzeniem Prokuratora Generalnego PRL z 17.12.1970 r., nr 14/70, BO I Prez. 1731/70/1-a.

³⁹ Wprowadzony zarządzeniem Prokuratora Generalnego PRL z 9.06.1973 r., nr 12/73.

⁴⁰ Regulamin powszechnych jednostek organizacyjnych Prokuratury PRL wprowadzony 1.01.1985 r. zarządzeniem Prokuratora Generalnego PRL z 27.11.1984 r., nr 28/84.

⁴¹ Dz.U. z 2011 r. poz. 1599 ze zm. Obowiązywała formalnie, po licznych zmianach, do 4.03.2016 r.

Ustawą z 29.12.1989 r. o zmianie Konstytucji PRL⁴² zmieniono (a po części uchylono) przepisy art. 64–66 Konstytucji dotyczące prokuratury. Zadaniem prokuratury stało się strzeżenie praworządności (już nie „ludowej”), ale nadal czuwanie nad ściganiem przestępstw. Prokuratura stała się podległa Ministrowi Sprawiedliwości (a więc politykowi i członkowi rządu), który sprawował jednocześnie funkcję Prokuratora Generalnego. Tryb powoływania i odwoływania prokuratorów oraz zasady organizacji i postępowania organów prokuratury nadal miała określać ustawa.

Ustawą z 22.03.1990 r. o zmianie ustawy o Prokuraturze PRL, Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawy o Sądzie Najwyższym⁴³, która weszła w życie 31.03.1990 r., włączono prokuraturę w skład struktur Ministerstwa Sprawiedliwości⁴⁴. Przesądzono, w ślad za zmienioną w tym zakresie Konstytucją, że zadaniem prokuratury jest strzeżenie praworządności oraz czuwanie nad ściganiem przestępstw. Skreślono przepisy dotyczące prokuratorskiej kontroli przestrzegania prawa. Zlikwidowano Prokuraturę Generalną, której zadania początkowo przejął Departament Prokuratury w Ministerstwie Sprawiedliwości. Dokonano ponownego powołania wszystkich prokuratorów, czyli przeprowadzono tzw. weryfikację⁴⁵. W ramach równoczesnej reformy sądownictwa powołano sądy apelacyjne. W następnych latach, ustawą z 15.05.1993 r. o zmianie ustaw – Prawo o ustroju sądów powszechnych, o prokuraturze, o Sądzie Najwyższym, o Trybunale Konstytucyjnym, o Krajowej Radzie Sądownictwa i o powołaniu sądów apelacyjnych⁴⁶, z dniem 1.07.1993 r. utworzono prokuratury apelacyjne, doprowadzając do oczekiwanej symetrii tego organu z sądownictwem powszechnym.

⁴² Dz.U. poz. 444 ze zm.

⁴³ Dz.U. poz. 121. Nowela wprowadziła zmianę tytułu ustawy: „ustawa o prokuraturze”.

⁴⁴ J. Gurgul, *Model prokuratury – ustrój i organizacja*, Prok. i Pr. 1996/9, s. 75.

⁴⁵ Z dniem 30.06.1990 r. spośród 3164 prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych nie powołano ponownie 304, a w Prokuraturze Generalnej ze 114 prokuratorów nie powołano 37.

⁴⁶ Dz.U. poz. 213.

W następnych latach, ustawą z 10.05.1996 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, o Sądzie Najwyższym, o Trybunale Konstytucyjnym oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych i ustawy – Prawo o adwokaturze⁴⁷, utworzono nieznaną wcześniej jednostkę organizacyjną – Prokuraturę Krajową, stanowiącą centralny organ prokuratury, pozostającą jednak w strukturach Ministerstwa Sprawiedliwości, oraz powołano Prokuratora Krajowego jako jednego z zastępców Prokuratora Generalnego.

Ustawa z 18.12.1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu⁴⁸ przewidziała także wykonywanie funkcji śledczych Instytutu oraz powołała prokuratorów IPN. Artykuł 59 ustawy o IPN dokonał zmiany ustawy o prokuraturze przez uzupełnienie, że prokuraturę Rzeczypospolitej Polskiej stanowią także prokuratorzy pionu śledczego IPN (obok powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury i wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury). Właściwość poszczególnych oddziałowych komisji określono w zarządzeniu Dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu z 29.06.2001 r.⁴⁹.

W 1997 r. nastąpiła zmiana Konstytucji. W nowej Konstytucji RP, z 2.04.1997 r.⁵⁰, prokuratura nie została uwzględniona. Nastąpiła ewidentna deprecjacja tego organu. Wbrew oczekiwaniom nasiliło się zjawisko wciągania prokuratury w spory polityczne i traktowania jej jako instrumentu w rozgrywkach polityków⁵¹.

Podkreślano, że wzmocnienie niezależności prokuratury powinno być wynikiem dokonania zmian w obowiązującej ustawie, ale pełne osiągnięcie stanu rzeczywistej niezależności organów prokuratury (a przez to i prokuratorów) może nastąpić jedynie przez rychłe

⁴⁷ Dz.U. poz. 367.

⁴⁸ Dz.U. z 2016 r. poz. 1575.

⁴⁹ Nr 12/01, Or 47/01.

⁵⁰ Dz.U. poz. 483 ze zm.

⁵¹ Zob. S. Waltoś, *Prokuratura – jej miejsce wśród organów władzy, struktura i funkcje*, PiP 2002/4, s. 5 i n.

zmiany ustrojowe i konstytucjonalizację prokuratury⁵². Prokuratura została bowiem pominięta w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r., co było zamierzeniem celowym i nieodpowiedzialnym⁵³. Niektórzy autorzy od dawna zwracali uwagę na bezzasadność „dekonstytucjonalizacji” prokuratury, uznając to za jedną z wad Konstytucji z 1997 r., a także inne przejawy obniżenia prestiżu prokuratury i marginalizację jej roli po 1990 r.⁵⁴.

„Przeprowadzona w 1997 r. «dekonstytucjonalizacja» prokuratury utrudnia legislacyjne rozstrzygnięcie o jej pozycji ustrojowej (zob. S. Waltoś, *Prokuratura – jej miejsce wśród organów władzy, struktura i funkcje*, PiP 2002/4, s. 10). Niemniej jednak należy podkreślić, że zadania prokuratury pozostają w ścisłym związku ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości. Co więcej, w doktrynie prawa karnego zwraca się uwagę, że ustawowe zadanie prokuratury, którym jest strzeżenie praworządności i czuwanie nad ściganiem przestępstw, winno być interpretowane przez pryzmat art. 2 Konstytucji, gdyż zadanie to (podobnie jak sprawowanie wymiaru sprawiedliwości) stanowi realizację zasady demokratycznego państwa prawnego”⁵⁵.

Rozporządzeniem z 11.04.1992 r., po raz pierwszy wydanym na podstawie delegacji ustawowej (art. 18 ust. 1 ustawy o prokuraturze), Minister Sprawiedliwości wprowadził regulamin wewnętrznego urzędowania

⁵² Zob. np. K. Parulski, *Reforma prokuratury*, „Prokurator” 2004/2, s. 9; A. Ważny, *Konstytucja bez prokuratury*, Prok. i Pr. 2009/9, s. 114–117; A. Herzog, *Niezależność prokuratury – mit czy nadzieja?*, Prok. i Pr. 2009/1, s. 111 i cytowana tam literatura.

⁵³ A. Kiełtyka, *Uwagi o funkcjonowaniu prokuratury i prokuratorskiej etyce* [w:] *Etyka, deontologia, prawo*, red. P. Steczkowski, Rzeszów 2008, s. 66, 67.

⁵⁴ R. Kmieciak, *Prokuratura w Konstytucji RP*, „Gazeta Sądowa” 1998/12, s. 9; R. Kmieciak, *Prokuratura w „demokratycznym państwie prawnym” (refleksje sceptyczne)*, „Prokurator” 2000/1, s. 10 i n.; także A. Kiełtyka, *Prokuratura w Polsce po 1990 r. – uwagi krytyczne* [w:] *Godność obywatela, urzędu i instytucji. Zmiany prawnoustrojowe prokuratury RP*, red. H. Zięba-Załucka, M. Kijowski, Rzeszów 2005, s. 19 i n.; J. Gurgul, *Prokurator – jakim jest i jakim być powinien*, Prok. i Pr. 2005/5, s. 24; S. J. Jaworski, *Rozważania na temat modelu prokuratury*, Prok. i Pr. 2005/5, s. 7 i n.

⁵⁵ Wyrok TK z 8.05.2012 r., K 7/10 (Dz.U. poz. 562).

powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury⁵⁶. Regulamin prokuratorski przechodził liczne zmiany, związane głównie z wejściem w życie nowych kodyfikacji karnych z 1997 r.⁵⁷ oraz dużą nowelą do Kodeksu postępowania karnego z 10.01.2003 r.⁵⁸. Ważniejszej zmiany tego regulaminu dokonano rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 17.09.2003 r.⁵⁹.

7. Kolejne zmiany w ustawie o prokuraturze z 1985 r. wprowadzono w 2007 r.⁶⁰. Zwiększono wówczas uprawnienia Ministra Sprawiedliwości – Prokuratora Generalnego w zakresie kierowania jednostkami prokuratury. Prokurator Generalny został wyposażony w prawo wydawania poleceń co do treści czynności procesowych. Uzyskał także uprawnienie mianowania wszystkich prokuratorów, swobodnego powoływania prokuratorów na stanowiska funkcyjne i ich usuwania lub delegowania. Kształt prokuratury, jej funkcjonowanie, a zwłaszcza zarzuty uwikłania w politykę były przedmiotem krytyki. Z tych powodów pojawiły się postulaty rozdzielenia funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego⁶¹.

Regulamin z 11.04.1992 r., z późniejszymi zmianami, z dniem 18.09.2007 r. został zastąpiony kolejnym regulaminem wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury z 27.08.2007 r.⁶². Istotnej zmianie uległy struktury prokuratury, zwią-

⁵⁶ Dz.U. poz. 163 ze zm.

⁵⁷ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137 ze zm.); ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2016 r. poz. 1749 ze zm.) oraz ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2017 r. poz. 665 ze zm.).

⁵⁸ Ustawa z 10.01.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. poz. 155 ze zm.).

⁵⁹ Dz.U. poz. 1658.

⁶⁰ Ustawa z 29.03.2007 r. o zmianie ustawy o prokuraturze, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 432 ze zm.).

⁶¹ Zob. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 166, 167. Także A. Gaberle, *O nowy kształt prokuratury w Polsce*, PiP 2007/8, s. 3–17; Z. Hołda, *Sprawiedliwość na skróty*, „Polityka” z 20.10.2007 r., s. 42–44.

⁶² Dz.U. poz. 1189 ze zm.

zane zwłaszcza z prowadzeniem najpoważniejszych śledztw. Według regulaminu prokuratorskiego z 27.08.2007 r. (obowiązującego w tym zakresie od 1.10.2007 r.) w Prokuraturze Krajowej rozpoczęło działalność Biuro do spraw Przystępczości Zorganizowanej, a w terenie 11 jego wydziałów zamiejscowych (w siedzibach apelacji).

Następne zmiany organizacyjne w tym zakresie dokonane zostały 1.04.2009 r. Wówczas w miejsce wydziałów zamiejscowych Biura do spraw Przystępczości Zorganizowanej Prokuratury Krajowej powołano w prokuraturach apelacyjnych dodatkowe komórki w postaci wydziałów V do spraw przystępczości zorganizowanej i korupcji⁶³. Regulamin z 27.08.2007 r. utracił moc z dniem 31.03.2010 r. w związku z wejściem w życie art. 1 pkt 17 lit. a ustawy z 9.10.2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw⁶⁴.

8. Ustawą z 9.10.2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw z dniem 31.03.2010 r. wprowadzono urząd niezależnego Prokuratora Generalnego. Został on powołany przez Prezydenta spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Krajową Radę Sądownictwa⁶⁵. Prokuratorami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stali się prokuratorzy Prokuratury Generalnej, prokuratur apelacyjnych, prokuratur okręgowych i rejonowych. Prokuratorami wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury stali się prokuratorzy Naczelnej Prokuratury Wojskowej, wojskowych prokuratur okręgowych i wojskowych prokuratur garnizonowych. Prokuratorami

⁶³ Paragraf 19 pkt 4a regulaminu prokuratorskiego z 27.08.2007 r., dodany 1.04.2009 r. przez § 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 18.12.2008 r. (Dz.U. poz. 1608) zmieniającego rozporządzenie – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury.

⁶⁴ Dz.U. poz. 1375 ze zm.

⁶⁵ Kolejni Prokuratorzy Generalni (po upływie kadencji Andrzeja Seremeta) mieli być powoływani przez Prezydenta spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Krajową Radę Sądownictwa i Krajową Radę Prokuratury. Zgodnie z ówczesnie obowiązującą ustawą o prokuraturze z końcem 2015 r. kandydatury takie zostały przedstawione (prokurator Prokuratury Generalnej Krzysztof Karsznicki zgłoszony przez KRS i prokurator Prokuratury Generalnej Laura Łozowiecka zgłoszona przez KRP), lecz Prezydent wyboru nie dokonał.

Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu stali się prokuratorzy Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, prokuratorzy oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko narodowi polskiemu, prokuratorzy Biura Lustracyjnego oraz prokuratorzy oddziałowych biur lustracyjnych. Wprowadzono kadencyjność stanowisk kierowniczych w prokuraturze, od Prokuratora Generalnego do prokuratorów rejonowych. Utworzono Krajową Radę Prokuratury jako organ stojący na straży niezależności prokuratorów. Awanse prokuratorskie poprzedzone były skomplikowaną, ale przejrzystą procedurą konkursową. Prokuratorzy byłej Prokuratury Krajowej, niepowołani do nowej Prokuratury Generalnej, zostali przeniesieni w stan spoczynku.

Zakazano wydawania prokuratorom poleceń co do treści czynności procesowych. Wcześniej zakaz ten dotyczył jedynie poleceń wydawanych przez Prokuratora Generalnego. Została wprowadzona kadencyjność na stanowiskach kierowniczych. Prokurator Generalny został organem niezależnym zewnętrznie. Personalnie nie podlegał nikomu. Powoływany był przez Prezydenta RP nie później niż w ciągu 3 miesięcy przed upływem kadencji albo w ciągu 3 miesięcy od jej wygaśnięcia spośród kandydatów zgłoszonych przez Krajową Radę Sądownictwa i Krajową Radę Prokuratury. Organy te zgłaszały po jednym kandydacie nie później niż na cztery miesiące przed upływem kadencji albo w ciągu 2 miesięcy od jej wygaśnięcia. Prokurator Generalny składał przed Prezydentem RP ślubowanie, w którym zobowiązywał się „stać na straży Konstytucji RP i prawa oraz strzec praworządności”. Jego kadencja trwała sześć lat i nie mogła być powtórzona. Po zakończonej kadencji mógł przejść w stan spoczynku, niezależnie od osiągniętego wieku⁶⁶. W wystąpieniu pożegnalnym po zakończeniu swojej kadencji, 2.03.2016 r., Prokurator Generalny Andrzej Seremet podkreślił m.in.: „Starałem się łączyć, nie dzielić, gasić konflikty, a nie je podsycać. Mój styl mieścił się w modnym dziś pojęciu *coachingu*, a nie bezwzględne-go systemu dyrektywnego”.

⁶⁶ L. Mazowiecka, *Prokuratura w Polsce*, LEX 2015.

Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 24.03.2010 r., z dniem 31.03.2010 r. wprowadzono nowy Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury⁶⁷, obowiązujący do 1.01.2015 r.

Kolejne zmiany w zakresie funkcjonowania prokuratury spowodowane były zamierzonym wejściem w życie z dniem 1.07.2015 r. dużych nowelizacji karnych, zwłaszcza Kodeksu postępowania karnego, zawartych przede wszystkim w ustawie z 27.09.2013 r.⁶⁸. Zmieniały one istotnie model polskiego procesu karnego, w tym ograniczały zakres postępowania przygotowawczego. Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 11.09.2014 r. z dniem 1.01.2015 r. wprowadzono nowy Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury⁶⁹, który m.in. po raz pierwszy w miarę dokładnie określił właściwość rzeczową poszczególnych jednostek prokuratury. Z powodu krytyki, zanim przepisy tego aktu prawnego zdążyły wejść w życie, kolejnym rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości, z 18.12.2014 r., zmieniono Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury⁷⁰. Przesunięto termin wejścia w życie regulaminu na 14.01.2015 r. Na nowo także określono właściwość rzeczową prokuratur okręgowych i apelacyjnych.

Według uzasadnienia projektu obecnego Prawa o prokuraturze nowelizacja ustawy o prokuraturze z 1985 r., dokonana w 2009 r., doprowadziła przede wszystkim do rozdzielenia stanowiska Prokuratora Generalnego i Ministra Sprawiedliwości, co było posunięciem błędnym i mogło godzić w treść przepisu art. 146 ust. 4 pkt 7 Konstytucji RP⁷¹.

⁶⁷ Dz.U. z 2014 r. poz. 144.

⁶⁸ Nowelizacje wprowadzono ustawami: z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.) oraz z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396). Por. także B. Sygit, J. Duży, *Nowa pozycja prokuratora w świetle zmian w kodeksie postępowania karnego*, Prok. i Pr. 2014/7–8.

⁶⁹ Dz.U. poz. 1218 ze zm.

⁷⁰ Dz.U. poz. 1962 ze zm.

⁷¹ „W zakresie i na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach Rada Ministrów w szczególności: (...) zapewnia bezpieczeństwo wewnętrzne państwa i porządek publiczny...”

Jedną z podstawowych funkcji państwa i jednocześnie jednym z obowiązków rządu jest zapewnienie bezpieczeństwa wewnętrznego i porządku publicznego, a prokuratura stanowi istotny element w realizacji tego zobowiązania. Nowelizacją z 2009 r. bardzo poważnie zatem ograniczono Radzie Ministrów możliwość realizacji konstytucyjnych zobowiązań wobec państwa, związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa jego obywatelom⁷².

9. Nowe Prawo o prokuraturze (ustawa weszła w życie z dniem 4.03.2016 r., a więc z chwilą zakończenia sześćoletniej kadencji poprzedniego Prokuratora Generalnego – Andrzeja Seremeta) połączyło funkcje Prokuratora Generalnego i Ministra Sprawiedliwości oraz zlikwidowało Prokuraturę Generalną (utworzono Prokuraturę Krajową z Prokuratorem Krajowym jako jednym z zastępców Prokuratora Generalnego na czele) i prokuratury apelacyjne (w ich miejsce powołano 11 prokuratur regionalnych). Uzasadniając te zmiany podkreślano, że model funkcjonowania prokuratury obowiązujący od 1.04.2010 r. nie zdał egzaminu. Jednym z głównych powodów tego stanu rzeczy były regulacje prawne ograniczające pozycję Prokuratora Generalnego. Zakładano, że powrót do połączenia funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego powinien doprowadzić do odzyskania przez kierującego prokuraturą silnej pozycji, zarówno wobec podległych prokuratorów, jak i organów zewnętrznych⁷³.

⁷² Uzasadnienie poselskiego projektu Prawa o prokuraturze, VIII kadencja, druk sejm. nr 162 i 162-A. Zob. także A. Łukaszewicz, *Prokuratura: nadszedł czas zmiany*, „Rzeczpospolita” z 1.02.2016 r., s. C1; *I po co nam nadprokurator*, rozmowa z M. Staszakiem – szefem Krajowej Rady Prokuratury, GW z 29.01.2016 r., s. 4; *Prokuratura nie powinna być niezależna. Niezależny powinien być prokurator*, rozmowa z wiceministrem sprawiedliwości B. Święczkowskim, „Dziennik Gazeta Prawna” z 22–24.01.2016 r., s. A12, 13; B. Mik, *Wodzą na pokuszenie*, „Rzeczpospolita” z 20.01.2016 r., s. 4, 5; *Za niestuszne zarzuty prokurator powinien płacić*, rozmowa z R.A. Stefańskim, „Rzeczpospolita” z 8.02.2016 r., s. C4; A. Kiełtyka, *Rola i zadania prokuratury w nowym prawie o prokuraturze* [w:] *Formy ochrony bezpieczeństwa – aspekty prawne*, red. D. Kamuda i M. Polinceusz, Rzeszów 2016, s. 31 i n.

⁷³ Uzasadnienie poselskiego projektu Prawa o prokuraturze, VIII kadencja, druk sejm. nr 162.

W miejsce Prokuratury Generalnej utworzona została Prokuratura Krajowa jako centralny organ prokuratury, której zadaniem, oprócz zapewnienia obsługi Prokuratora Generalnego, jest prowadzenie niektórych postępowań przygotowawczych. Prokuraturą Krajową kieruje Prokurator Krajowy lub jego zastępca. Prokuratora Krajowego jako pierwszego zastępcę Prokuratora Generalnego oraz innych zastępców Prokuratora Generalnego powołuje spośród prokuratorów Prokuratury Krajowej i odwołuje z tych stanowisk Prezes Rady Ministrów na wniosek Prokuratora Generalnego, po uzyskaniu opinii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Odwołanie Prokuratora Krajowego i pozostałych zastępców Prokuratora Generalnego wymaga zgody Prezydenta. Rozwiązanie to ma zapewnić stabilność funkcjonowania najwyższych organów prokuratury. Takiej stabilności nie zapewniono jednak prokuratorom kierującym niższymi jednostkami prokuratury. Stworzone zostały stanowiska Zastępcy Prokuratora Generalnego do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji oraz Zastępcy Prokuratora Generalnego do Spraw Wojskowych, którzy bezpośrednio kierują tymi pionami prokuratury powszechnej.

Wydziały zamiejscowe do spraw przestępczości zorganizowanej i korupcji (dotychczas działające w strukturach prokuratur apelacyjnych jako wydziały V) przeniesione zostały na poziom Prokuratury Krajowej. Jednym z departamentów w Prokuraturze Krajowej został Departament do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji właściwy w sprawach przestępczości zorganizowanej, najpoważniejszych przestępstw korupcyjnych oraz przestępczości o charakterze terrorystycznym, posiadający wydziały zamiejscowe w siedzibach prokuratur regionalnych. Jednym z departamentów w Prokuraturze Krajowej stał się Departament do Spraw Wojskowych, właściwy w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych. Samodzielną komórką organizacyjną w Prokuraturze Krajowej został Wydział Spraw Wewnętrznych, właściwy w sprawach postępowań przygotowawczych dotyczących najpoważniejszych przestępstw popełnionych przez sędziów, asesorów sądowych, prokuratorów i asesorów prokuratury, a także do wykonywania funkcji oskarżyciela publicznego w tych sprawach przed sądem.

Prokuratury apelacyjne (odpowiedniki sądów apelacyjnych) zastąpiono nowo utworzonymi prokuraturami regionalnymi. Jak uzasadniano, modyfikacja ta związana była przede wszystkim ze zmianą zadań i charakteru tej prokuratury. Dotychczasowy charakter nadzorczo-sądowy został zastąpiony skupieniem się tej prokuratury na ściganiu najpoważniejszych przestępstw finansowo-gospodarczych czy skarbowych, co spowodowało konieczność utworzenia w nich co najmniej dwóch wydziałów śledczych. Prokuratury regionalne wykonują także zadania związane z organizowaniem pracy prokuratur niższego rzędu. Przy okazji likwidacji prokuratur apelacyjnych i zastąpienia ich prokuraturami regionalnymi dokonano swego „przeгляdu kadr” byłych prokuratur apelacyjnych. Na poziomie prokuratur okręgowych prowadzone są postępowania przygotowawcze w sprawach o poważne przestępstwa kryminalne, finansowe i skarbowe. W tych prokuraturach okręgowych, w których utworzono wydziały do spraw wojskowych, prowadzone są też postępowania przygotowawcze w sprawach podlegających orzecznictwu wojskowych sądów okręgowych oraz wykonuje się funkcje oskarżyciela publicznego w tych sprawach przed sądem. Prokuratury okręgowe sprawują nadal nadzór instancyjny i służbowy nad postępowaniami prowadzonymi w prokuraturach rejonowych, jak również prowadzą wizytacje prokuratur rejonowych. Szereg prokuratorów byłych: Prokuratury Generalnej, Naczelnej Prokuratury Wojskowej, prokuratur apelacyjnych oraz wojskowych prokuratur okręgowych, zostało przeniesionych na inne, niższe stanowiska służbowe.

Na podstawie delegacji ustawowej zawartej w art. 35 § 1 Prawa o prokuraturze Minister Sprawiedliwości wydał rozporządzenie w sprawie utworzenia Wydziałów Zamiejscowych Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji w Prokuraturze Krajowej, prokuratur regionalnych, okręgowych i rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości. Nowe zasady funkcjonowania prokuratury wymagały także wydania kolejnego Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury. Dokonano tego rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2016 r.⁷⁴.

⁷⁴ Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, Dz.U. poz. 508 ze zm.

Wprowadzono również w życie kolejne zarządzenie Ministra Sprawiedliwości, z 3.03.2016 r., w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury⁷⁵.

Zniesiono wojskowe jednostki organizacyjne prokuratury (sądownictwo wojskowe ma umocowanie konstytucyjne), włączając je w strukturę prokuratur powszechnych. Prokuratury wojskowe stały się częścią prokuratury powszechnej, z zachowaniem pewnej odrębności, poprzez stworzenie stanowiska Zastępcy Prokuratora Generalnego do Spraw Wojskowych, na poziomie Prokuratury Krajowej – Departamentu do Spraw Wojskowych oraz na poziomie prokuratur okręgowych i rejonowych odpowiednio wydziałów i działów do spraw wojskowych. Podobnej zmianie uległy zadania prokuratur rejonowych, w których stworzono działy ds. wojskowych. Ich zadaniem jest m.in. prowadzenie postępowań przygotowawczych w sprawach podlegających orzecznictwu wojskowych sądów garnizonowych, a także wykonywanie funkcji oskarżyciela publicznego w tych sprawach przed sądem. Odrębność zachowali prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Zlikwidowano wprowadzoną w 2010 r. kadencyjność funkcji kierowniczych w prokuraturze. Według uzasadnienia projektu Prawa o prokuraturze miała ona naruszać zasady hierarchicznego podporządkowania i utrudniać Prokuratorowi Generalnemu kierowanie instytucją. Prokurator Generalny, ponoszący pełną odpowiedzialność za funkcjonowanie całej prokuratury, uzyskał możliwość swobodnej – ograniczonej tylko ustawą – polityki kadrowej. W tym celu ograniczono rolę konkursów na stanowiska, pozostawiając decyzje w tym zakresie Prokuratorowi Generalnemu i Prokuratorowi Krajowemu, oraz zmniejszono okres pracy na poszczególnych poziomach prokuratury umożliwiając awans, promując przez to młodych, wyróżniających się i dynamicznych prokuratorów.

⁷⁵ Dz.Urz. MS poz. 83 ze zm.

Krytycznie oceniono działalność Krajowej Rady Prokuratury, a zwłaszcza jej szerokie kompetencje kadrowe, dodatkowo ograniczające kształtowanie polityki kadrowej przez Prokuratora Generalnego. Prawo o prokuraturze ma przywrócić właściwą rolę temu organowi. Znacznie ograniczone zadania Krajowej Rady Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym (zmieniono nazwę tego ciała) są przeważnie opiniodawcze⁷⁶.

Zadania w zakresie ścigania przestępstw oraz strzeżenia praworządności Prokurator Generalny, Prokurator Krajowy i inni zastępcy Prokuratora Generalnego oraz podlegli im prokuratorzy wykonują przez: prowadzenie lub nadzorowanie postępowania przygotowawczego w sprawach karnych oraz sprawowanie funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami; wytaczanie powództw w sprawach cywilnych oraz składanie wniosków i udział w postępowaniu sądowym w sprawach cywilnych, z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, jeżeli tego wymaga ochrona praworządności, interesu społecznego, własności lub praw obywateli; podejmowanie środków przewidzianych prawem, zmierzających do prawidłowego i jednolitego stosowania prawa w postępowaniu sądowym, administracyjnym, w sprawach o wykroczenia oraz w innych postępowaniach przewidzianych przez ustawę; sprawowanie nadzoru nad wykonywaniem postanowień o tymczasowym aresztowaniu oraz innych decyzji o pozbawieniu wolności; prowadzenie badań w zakresie problematyki przestępczości oraz jej zwalczania i zapobiegania oraz współpracę z jednostkami naukowymi w zakresie prowadzenia badań dotyczących problematyki przestępczości, jej zwalczania i zapobiegania oraz kontroli; gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie w systemach informatycznych danych, w tym danych

⁷⁶ Krajowa Rada Prokuratorów przy Prokuratorze Generalnym stoi na straży niezależności prokuratorów. Krajowa Rada Prokuratorów wyraża opinię w sprawach podejmowanych z własnej inicjatywy lub przedstawionych przez Prokuratora Generalnego, a w szczególności dotyczących: projektów aktów normatywnych dotyczących prokuratury oraz projektów wytycznych Prokuratora Generalnego; stanu i rozwoju kadry prokuratorowskiej oraz kierunków szkolenia prokuratorów i asesorów; okresowych ocen realizacji zadań prokuratury; kierunków działań w celu doskonalenia kwalifikacji zawodowych prokuratorów oraz poziomu ich pracy; kandydatów na Dyrektora Krajowej Szkoły Sądownicwa i Prokuratury (art. 43 § 1 i 2 p.o.p.).

osobowych, pochodzących z prowadzonych lub nadzorowanych na podstawie ustawy postępowań oraz z udziału w postępowaniu sądowym, administracyjnym, w sprawach o wykroczenia lub innych postępowaniach, przekazywanie danych i wyników analiz właściwym organom, w tym organom innego państwa, jeżeli przewiduje to ustawa lub umowa międzynarodowa ratyfikowana przez Rzeczpospolitą Polską; zaskarżanie do sądu niezgodnych z prawem decyzji administracyjnych oraz udział w postępowaniu sądowym w sprawach zgodności z prawem takich decyzji; koordynowanie działalności w zakresie ścigania przestępstw, prowadzonej przez inne organy państwowe; współdziałanie z organami państwowymi, państwowymi jednostkami organizacyjnymi i organizacjami społecznymi w zapobieganiu przestępczości i innym naruszeniom prawa; współpracę z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych; współpracę i udział w działaniach podejmowanych przez organizacje międzynarodowe lub ponadnarodowe oraz zespoły międzynarodowe działające na podstawie umów międzynarodowych, w tym umów konstytuujących organizacje międzynarodowe, ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską; opiniowanie projektów aktów normatywnych; podejmowanie innych czynności określonych w ustawach, a także współpracę z organizacjami zrzeszającymi prokuratorów lub pracowników prokuratury, w tym współfinansowanie wspólnych projektów badawczych lub szkoleniowych.

Wprowadzono zasadę, że każdy prokurator powinien wykonywać czynności w zakresie prowadzenia lub nadzorowania postępowania przygotowawczego w sprawach karnych oraz sprawowania funkcji oskarżyciela publicznego przed sądami, chyba że w uzasadnionych przypadkach kierownik jednostki organizacyjnej prokuratury zarządzi inaczej (tzw. obowiązkowy referat). Ma to służyć większemu zaangażowaniu w wykonywanie typowo prokuratorских czynności wszystkich prokuratorów, zwłaszcza funkcyjnych.

Prokurator jest obowiązany wykonywać zarządzenia, wytyczne i polecenia przełożonego prokuratora. Polecenie dotyczące treści czynności procesowej prokurator przełożony wydaje na piśmie, a na żądanie pro-

kuratora – wraz z uzasadnieniem. W razie przeszkody w doręczeniu polecenia w formie pisemnej dopuszczalne jest przekazanie polecenia ustnie, z tym, że przełożony jest obowiązany niezwłocznie potwierdzić je na piśmie. Polecenie włącza się do akt podręcznych sprawy. Jeżeli prokurator nie zgadza się z poleceniem dotyczącym treści czynności procesowej, może żądać zmiany polecenia lub wyłączenia go od wykonania czynności albo od udziału w sprawie. O wyłączeniu rozstrzyga ostatecznie prokurator bezpośrednio przełożony nad prokuratorem, który wydał polecenie. Żądanie takie prokurator zgłasza na piśmie wraz z uzasadnieniem przełożonemu, który wydał polecenie. Prokurator przełożony uprawniony jest do zmiany lub uchylecia decyzji prokuratora podległego. Zmiana lub uchycienie decyzji wymagają formy pisemnej i są włączane do akt podręcznych sprawy.

Prokurator Generalny, Prokurator Krajowy lub inni upoważnieni przez nich prokuratorzy mogą przedstawić organom władzy publicznej, a w szczególnie uzasadnionych wypadkach także innym osobom, informacje dotyczące działalności prokuratury, w tym także informacje dotyczące konkretnych spraw, jeżeli mogą być one istotne dla bezpieczeństwa państwa i jego prawidłowego funkcjonowania. Mogą oni przekazywać mediom osobiście, lub upoważnić w tym celu innych prokuratorów, informacje z toczących się postępowań przygotowawczych lub dotyczących działalności prokuratury, z wyłączeniem informacji niejawnych, mając na uwadze ważny interes publiczny. W przypadkach wyżej wskazanych nie jest wymagane uzyskanie zgody prowadzącego postępowanie przygotowawcze, nie będzie miał wobec tego zastosowania przepis art. 156 § 5 k.p.k. Prokurator Generalny lub upoważniony przez niego prokurator nie będą ponosili w tym wypadku odpowiedzialności cywilnej i majątkowej za przekazanie rzetelnych i zgodnych z poczynionymi ustaleniami informacji.

Według projektodawców Prawa o prokuraturze zmierzano także do przywrócenia właściwej roli prokuraturze, w szczególności w zakresie ścigania przestępstw. W zakresie postępowania przygotowawczego Prawo o prokuraturze stanowi, że prokurator, stosownie do przepisów ustaw, wszczyna i prowadzi postępowanie przygotowawcze albo zleca

wszczęcie lub prowadzenie takiego postępowania innemu uprawnionemu organowi, a następnie wykonuje w takich sprawach czynności oskarżyciela publicznego przed sądem, chyba że kierownik nadrzędnej jednostki organizacyjnej prokuratury zarządzi inaczej. Zadania prokuratora w zakresie prowadzenia śledztw mogą być realizowane w ramach zespołu prokuratorów, powoływanego zarządzeniem kierownika nadrzędnej jednostki organizacyjnej prokuratury. W skład takiego zespołu mogą wchodzić prokuratorzy powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury różnych szczebli, a także funkcjonariusze innych służb państwa. W toku postępowania przygotowawczego prokurator stosuje, w wypadkach przewidzianych w ustawach, środki zapobiegawcze wobec podejrzanych. Postępowanie przygotowawcze może być prowadzone w formie elektronicznej. W takiej też formie prokurator może wnieść do sądu akt oskarżenia wraz z materiałami postępowania przygotowawczego. Dokumenty sporządzone w formie elektronicznej prokurator opatruje podpisem elektronicznym.

Prokurator Generalny oraz Prokurator Krajowy będą mieli możliwość nagradzania wyróżniających się prokuratorów śledczych, w tym wynagradzania nagrodami pieniężnymi lub wcześniejszym awansem. Jednocześnie zwiększono liczbę rzeczników dyscyplinarnych oraz zmieniono definicję deliktu dyscyplinarnego. Postępowanie dyscyplinarne jest jawne, co ma zapewnić transparentność działania prokuratorów wobec opinii publicznej. Zastrzeżenia, z uwagi nie ostrość sformułowania, budzić może wyłączenie odpowiedzialności za przewinienie dyscyplinarne w sytuacji, gdy prokurator podejmie lub zaniecha działania wyłączenie w interesie społecznym.

Wprowadzono zasadę, z której wynika, że Prokurator Generalny, Prokurator Krajowy lub upoważniony przez nich prokurator sprawują kontrolę nad czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi poprzez wgląd w materiały zgromadzone w toku kontroli operacyjnej, zakupu kontrolowanego, kontrolowanego wręczenia lub przyjęcia korzyści majątkowej albo przesyłki niejawnie nadzorowanej, w warunkach przewidzianych dla przekazywania, przechowywania i udostępniania informacji niejawnych. Prokurator Generalny może zwrócić się o prze-

prorowadzenie czynności operacyjno-rozpoznawczych podejmowanych przez upoważnione do tego organy, jeżeli pozostawałyby one w bezpośrednim związku z toczącym się postępowaniem przygotowawczym, oraz ma prawo zapoznać się z materiałami zgromadzonymi w toku takich czynności. Prokurator Generalny będzie przedstawiał Sejmowi i Senatowi jawną roczną informację o łącznej liczbie osób, wobec których został skierowany wniosek o zarządzenie kontroli i utrwalania rozmów lub wniosek o zarządzenie kontroli operacyjnej, ze wskazaniem liczby osób, co do których: sąd zarządził kontrolę i utrwalanie rozmów lub kontrolę operacyjną; sąd odmówił zarządzenia kontroli i utrwalania rozmów lub kontroli operacyjnej; wniosek o kontrolę operacyjną nie uzyskał zgody prokuratora – z wyszczególnieniem liczby osób w wymienionych kategoriach, co do których o kontrolę operacyjną wnioskował właściwy organ.

Prokurator Generalny oraz Prokurator Krajowy przy wykonywaniu swoich zadań mogą korzystać z pomocy doradców, w tym doradców społecznych. Doradcami mogą być także prokuratorzy i sędziowie w stanie spoczynku. Niektóre wprowadzone rozwiązania wzbudziły kontrowersje⁷⁷.

Prawo o prokuraturze z 28.01.2016 r. w dużej części powraca do uregulowań, które pojawiły się 2007 r. i obowiązywały stosunkowo krótko.

10. Równocześnie z nowym Prawem o prokuraturze wprowadzono istotne modyfikacje prawa karnego procesowego, zawarte głównie w ustawie

⁷⁷ Przykładem będzie wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich z 18.04.2016 r. do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności niektórych przepisów Prawa o prokuraturze z Konstytucją RP. Rzecznik uważa za niekonstytucyjne to, że ustawa: nakazuje prokuratorom wykonywać polecenia Ministra Sprawiedliwości (sprawującego urząd Prokuratora Generalnego) w sprawach konkretnych czynności procesowych w indywidualnych postępowaniach, a nadto: uprawnia ministra sprawiedliwości do zmiany lub uchylecia decyzji prokuratora; do przejmowania spraw prowadzonych przez prokuratorów; do udostępniania informacji z konkretnej sprawy osobom, które nie pełnią funkcji publicznych, oraz umożliwia ministrowi sprawiedliwości, bez wymogu uzyskania zgody prokuratora prowadzącego postępowanie, przekazanie mediom informacji z toczącego się postępowania przygotowawczego (Nr 11.501.5.2016.ST/KŁS, www.rpo.gov.pl).

z 11.03.2016 r.⁷⁸. Zmiany te były następstwem krytyki dużej reformy polskiego procesu karnego, która weszła w życie 1.07.2015 r.⁷⁹. Zmieniono wówczas model polskiego procesu karnego, co wywołało liczne kontrowersje⁸⁰. Przede wszystkim doprowadzono do ograniczenia roli pierwszego stadium procesu⁸¹. Polegało to głównie na zawężeniu zakresu postępowania przygotowawczego, rozumianego jako suma czynności dokonywanych w tym stadium procesu, i przeniesieniu przeprowadzania dowodów na etap jurysdykcyjny. Zaktualizowano jeden z podstawowych celów postępowania przygotowawczego (odnoszący się w zasadzie do śledztwa): „zebranie, zabezpieczenie i utrwalenie dowodów w zakresie niezbędnym do stwierdzenia zasadności wniesienia aktu oskarżenia albo innego zakończenia postępowania, jak również do przedstawienia wniosku o dopuszczenie tych dowodów i przeprowadzenie ich przed sądem” (art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k.), co było zdecydowaną nowością. Jednocześnie utrzymano niezmienny zapis Kodeksu o celu dochodzenia (art. 325h k.p.k. wprowadzony nowelą z 10.01.2003 r. z dniem 1 lipca 2003 r.)⁸².

⁷⁸ Ustawa z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych ustaw (Dz.U. poz. 437 ze zm.). Ustawa w zasadniczej części weszła w życie 15.04.2016 r. Zob. także A. Kiełtyka, *Śledztwo i dochodzenie po noweli do Kodeksu postępowania karnego z 11 marca 2016 r.*, „Ius et Administratio” 2016/3, s. 128 i n.

⁷⁹ Ustawa z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.). Istotne zmiany w tym zakresie wprowadziła także ustawa z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396).

⁸⁰ Zob. m.in. R. Kmieciak, *Rola i zadania prokuratora w znowelizowanej procedurze karnej*, Prok. i Pr. 2015/1–2, s. 10 i n.; B. Mik, *Wątpliwości za pięć dwunasta*, „Rzeczpospolita” z 17.12.2014 r., s. 4, 5; J. Skala, *KPK: Totalna reforma procesu karnego*, „Rzeczpospolita” z 2.07.2013 r., s. C7; P. Kardas, *Funkcja obrony na gruncie nowego k.p.k.*, „Prawo Europejskie” 2014/1, s. 18.

⁸¹ S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2013, s. 637; także P. Hofmański, *Czy konieczna jest redukcja postępowania przygotowawczego*, PS 2014/9, s. 7–14, oraz *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 r. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji Jego 90. urodzin*, red. T. Grzegorzcyk, Warszawa 2014, s. 59–70.

⁸² Ustawa z 10.01.2003 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks postępowania karnego, ustawy o świadku koronnym oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. poz. 155 ze zm.).

Zmiany wprowadzone ustawą z 11.03.2016 r. mają charakter zasadniczy i przeważnie stanowią powrót do rozwiązań obowiązujących przed 1.07.2015 r.⁸³. Głównym celem zmian jest modyfikacja modelu postępowania karnego w kierunku przywrócenia aktywniejszej roli sądu w toku procesu, zmierzającej do zapewnienia w maksymalnym stopniu zgodności ustaleń faktycznych w perspektywie zasady prawdy materialnej, jak również zwiększającej efektywność ścigania. „Z przywróceniem modelu rozprawy głównej obowiązującego do dnia 30 czerwca 2015 r., funkcjonalnie połączona jest restytucja rozpoznawczego kształtu postępowania przygotowawczego, przewidującego w szerokim zakresie utrwalanie dowodów dla sądu. Aktywna w odniesieniu do inicjatywy dowodowej rola sądu, a tym samym fakt, że postępowanie przygotowawcze nie ma być prowadzone wyłącznie w celu zebrania materiału pozwalającego na stwierdzenie zasadności wniesienia aktu oskarżenia, wymusza również konieczność sprawowania przez sąd merytorycznej kontroli nad zakresem i przebiegiem tego postępowania (por. art. 344a k.p.k.)”⁸⁴. Proponowane zmiany wskazują, że ciężar dowodzenia w procesie karnym przesunięty zostaje, tak jak przed reformą z lipca 2015 r., na etap postępowania przygotowawczego, w związku z czym wzrasta znaczenie tego stadium procesu. Powraca obowiązek utrwalania w śledztwie dowodów dla sądu (nowa treść art. 297 § 1 pkt 5 k.p.k. – celem postępowania przygotowawczego jest m.in. „zebranie, zabezpieczenie i w niezbędnym zakresie utrwalenie dowodów dla sądu”). Powrócono także do obowiązujących do 30.06.2015 r. zasad związanych z zakresem wykonywania i sposobem dokumentowania przez poszczególne organy czynności śledztwa (art. 311 k.p.k.), unormowań dotyczących zaznajomienia podejrzanego i jego obrońcy z materiałami postępowania przygotowawczego, przesłanek prowadzenia dochodzenia przez prokuratora, wydawania i zatwierdzania postanowień w dochodzeniu, czasu trwania dochodzenia, konstrukcji aktu oskarżenia oraz jego wymogów formalnych. Zmieniły się wobec tego znacząco również rola i zadania prokuratora w procesie karnym.

⁸³ Wprowadzonych ustawami: z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1247 ze zm.) oraz z 20.02.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 396).

⁸⁴ *Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw*, VIII kadencja, druk sejm. nr 207.

11. Prawo o prokuraturze, pomimo stosunkowo krótkiego okresu obowiązywania, było kilkakrotnie nowelizowane. Najdalej idące zmiany zamierzono wprowadzić uchwaloną w dniu 20 lipca 2017 r. ustawą o Sądzie Najwyższym⁸⁵, jednak ustawa ta została zawetowana przez Prezydenta.

Prawa o prokuraturze dotyczył art. 86 ustawy o Sądzie Najwyższym, który wprowadzał następujące zmiany:

- 1) w art. 36 po § 3 dodaje się § 3a w brzmieniu:
„3a. Przepisy zarządzenia, o którym mowa w § 2, stosuje się odpowiednio do zakresu działania sekretariatów i innych działów administracji w Głównej Komisji oraz w oddziałowych komisjach.”;
- 2) w art. 45 pkt 3 otrzymuje brzmienie:
„3) wybiera członków Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym.”;
- 3) w art. 47 pkt 4 otrzymuje brzmienie:
„4) wybiera członków Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym.”;
- 4) w art. 93 § 4 otrzymuje brzmienie:
„§ 4. Prawomocne orzeczenie sądu dyscyplinarnego o wydaleniu ze służby prokuratorskiej lub prawomocny wyrok sądu skazujący prokuratora za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub orzekający wobec prokuratora środek karny pozbawienia praw publicznych, zakazu zajmowania stanowiska prokuratora, degradacji lub wydalenia z zawodowej służby wojskowej, powodują z mocy prawa utratę stanowiska prokuratora; stosunek służbowy prokuratora wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia lub wyroku.”;
- 5) w art. 106:
 - a) po § 1a dodaje się § 1b w brzmieniu:
„§ 1b. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prokurator Generalny w uzgodnieniu z Prokuratorem Krajowym może, na wniosek naczelnego lub centralnego organu administracji publicznej, delegować prokuratora powszechnej jednostki organi-

⁸⁵ Sejm VIII kadencji, druk nr 1727.

zacyjne prokuratury, za jego zgodą, do pełnienia obowiązków w tych organach.”

b) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Do Ministerstwa Sprawiedliwości, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury albo do organów, o których mowa w § 1b, może być delegowany jedynie prokurator wyróżniający się wysokim poziomem wiedzy prawniczej oraz wykazujący znajomość problematyki w zakresie powierzanych mu obowiązków.”;

6) w art. 107 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Prokurator delegowany na podstawie art. 106 § 1 i § 1b na czas nieokreślony lub art. 106 § 7 i 7a na okres dłuższy niż rok może być odwołany z delegacji lub z niej ustąpić za 3-miesięcznym uprzedzeniem. Prokurator delegowany na podstawie art. 106 § 7 na okres nie dłuższy niż rok może ustąpić z delegacji za miesięcznym uprzedzeniem.”;

7) w art. 109 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Przepisy § 1 pkt 1 i 2 oraz § 2 stosuje się odpowiednio do prokuratora Prokuratury Krajowej, który uzyskał zgodę, o której mowa w art. 121 § 2.”;

8) w art. 110 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Prokuratorowi delegowanemu do Ministerstwa Sprawiedliwości lub do organów, o których mowa w art. 106 § 1b, mogą być powierzone obowiązki na stanowiskach urzędniczych.”;

9) w art. 111 § 1 i § 2 otrzymują brzmienie:

„§ 1. Prokurator delegowany do Ministerstwa Sprawiedliwości, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, Prokuratury Krajowej lub do organów, o których mowa w art. 106 § 1b, ma prawo do wynagrodzenia zasadniczego przysługującego mu na zajmowanym stanowisku prokuratorskim oraz dodatku za długoletnią pracę. W okresie delegowania prokurator otrzymuje dodatek funkcyjny.

§ 2. W okresie delegowania, ze względu na charakter pracy i zakres wykonywanych zadań, prokuratorowi delegowanemu do Ministerstwa Sprawiedliwości lub organów, o których mowa w art. 106 § 1b, może być przyznany przez Prokuratora Generalnego, a prokuratorowi delegowanemu w pozostałym zakresie – przez Prokuratora Generalnego lub Prokuratora Krajowego, do-

datek specjalny w kwocie nieprzekraczającej 40% łącznie wynagrodzenia zasadniczego i dodatku funkcyjnego. Dodatek przyznaje się na czas określony, a w uzasadnionych przypadkach – także na czas nieokreślony. Dodatek specjalny nie przysługuje prokuratorowi prokuratury regionalnej delegowanemu do Departamentu do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji. Łączna kwota wynagrodzenia zasadniczego i dodatku specjalnego prokuratora prokuratury okręgowej i prokuratora prokuratury rejonowej delegowanego do Departamentu do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji nie może przekraczać wynagrodzenia zasadniczego prokuratora prokuratury regionalnej delegowanego do tego departamentu.”;

- 10) art. 112 otrzymuje brzmienie:
„Art. 112. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb delegowania prokuratorów do Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratury Krajowej, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz do organów, o których mowa w art. 106 § 1b, tryb i sposób realizacji prawa do nieodpłatnego zakwaterowania i zwrotu kosztów zamieszkania w miejscu delegowania, w tym maksymalną wysokość zwrotu kosztów faktycznie poniesionych oraz wysokość miesięcznego ryczałtu, przy uwzględnieniu możliwości zróżnicowania jego wysokości w zależności od miejscowości delegowania, a także tryb i sposób realizacji świadczeń, o których mowa w art. 109 § 1 pkt 2–6, mając na względzie sprawność procedury delegowania oraz konieczność zapewnienia warunków do prawidłowego wykonywania obowiązków i powierzonej prokuratorowi funkcji, jak również konieczność zwrotu wydatków poniesionych przez prokuratora, przy uwzględnieniu przeciętnych kosztów zakwaterowania i utrzymania się.”;
- 11) w art. 124 w § 12 pkt 2 otrzymuje brzmienie:
„2) wykaz funkcji pełnionych przez prokuratorów i wysokość dodatków funkcyjnych przysługujących w związku z ich pełnieniem oraz wysokość dodatku funkcyjnego dla prokuratorów delegowanych do Prokuratury Krajowej, Ministerstwa Sprawiedliwości, Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury lub do organów, o których mowa w art. 106 § 1b, a także sposób ich ustalania, bio-

rać pod uwagę zakres obowiązków, rodzaj funkcji oraz wielkość jednostki organizacyjnej”;

12) w art. 132:

a) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Prokurator powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego jest obowiązany zrzec się stanowiska prokuratora.”

b) § 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„§ 3. Prokurator w stanie spoczynku, który objął mandat posła lub senatora albo został powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, jest obowiązany zrzec się stanu spoczynku na czas sprawowania mandatu lub zajmowania stanowiska.

§ 4. Prokurator, który zrzekł się stanowiska z przyczyn określonych w § 1 i § 1a może powrócić na poprzednio zajmowane stanowisko prokuratora.”

c) § 7 otrzymuje brzmienie:

„§ 7. W przypadku przewidzianym w § 3 prokurator po wygaśnięciu mandatu posła, senatora lub zrzeczenia się urzędu sędziego Sądu Najwyższego wraca, z mocy prawa, na poprzednio zajmowany stan spoczynku.”;

13) w art. 135 § 10–13 otrzymują brzmienie:

„§ 10. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie dotyczy prokuratora ujętego na gorącym uczynku zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, występku, o którym mowa w art. 177 § 1 Kodeksu karnego w związku z art. 178 § 1 Kodeksu karnego, a także w art. 178a § 1 lub § 4 Kodeksu karnego, i pozostającego nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku nie później niż przed upływem 24 godzin od jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie prokuratora jest natychmiast wykonalna.

§ 11. W terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej lub zastosowania wobec niego tymczasowego aresztowania wnioskodawcy oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu przysługuje

zażalenie do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. W tym samym terminie prokuratorowi przysługuje zażalenie na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej lub zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania.

§ 12. Przewodniczący składu orzekającego sądu dyscyplinarnego drugiej instancji przesyła odpisy odwołań pozostałym podmiotom wymienionym w § 11, którym przysługuje prawo do pisemnego ustosunkowania się do odwołania w terminie 7 dni od dnia ich doręczenia.

§ 13. Sąd dyscyplinarny drugiej instancji orzeka na posiedzeniu z udziałem wnioskodawcy, prokuratora, którego dotyczy wnioski, oraz rzecznika dyscyplinarnego. Niestawiennictwo stron nie stanowi przeszkody do rozpoznania sprawy, chyba że sąd postanowi inaczej.”;

14) w art. 142 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. W przypadku przewinienia dyscyplinarnego lub wykroczenia mniejszej wagi sąd dyscyplinarny może odstąpić od wymierzenia kary.”;

15) art. 145 otrzymuje brzmienie:

„Art. 145. § 1. W sprawach wskazanych w niniejszym rozdziale orzekają:

1) w pierwszej instancji:

a) Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym w składzie trzech członków,

b) Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej w sprawach przewinień dyscyplinarnych wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego

2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej.

§ 2. Przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym powołuje Prokurator Generalny na 4-letnią kadencję spośród prokuratorów wybranych na członków tego sądu.

§ 3. Kadencja członków Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym rozpoczyna się z chwilą powołania przewodniczącego i trwa 4 lata.

§ 4. Członkowie Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym są w zakresie orzekania niezawiśli i podlegają tylko ustawom.

§ 5. Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym może orzekać na sesjach wyjazdowych w prokuraturze regionalnej lub okręgowej, na obszarze właściwości której obwiniony zajmuje stanowisko prokuratora, lub wyjątkowo w innym miejscu, chyba że sprzeciwia się temu dobro wymiaru sprawiedliwości.”;

16) uchyla się art. 146;

17) art. 147 otrzymuje brzmienie:

„Art. 147. § 1. Skład Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym wyznacza przewodniczący według listy wszystkich członków tego sądu, zgodnie z kolejnością wpływu spraw, z tym że w składzie sądu zasiada przynajmniej jeden prokurator z jednostki organizacyjnej prokuratury równorzędnej do tej, w której obwiniony pełnił służbę lub wykonywał czynności służbowe w chwili czynu. Odstępstwo od kolejności wpływu spraw możliwe jest tylko w wypadku choroby członka sądu lub z innej ważnej przyczyny, co należy zaznaczyć w zarządzeniu o wyznaczeniu rozprawy lub posiedzenia. Składowi przewodniczy prokurator wyznaczony przez przewodniczącego.

§ 2. Protokołantem może być prokurator, asesor prokuratury lub inna osoba wyznaczona przez przewodniczącego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.”;

18) w art. 148 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Informacje zawarte w aktach prawomocnie zakończonych postępowań dyscyplinarnych podlegają udostępnieniu na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.”;

19) w art. 149:

a) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W razie wniesienia sprzeciwu prokurator przełożony, o którym mowa w § 3, uchyla karę porządkową upomnienia i zawiadamia prokuratora o uwzględnieniu sprzeciwu albo uchyla karę porządkową upomnienia i przekazuje sprawę rzecznikowi dyscyplinarnemu w celu przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego-

go albo uchyla karę porządkową upomnienia i przekazuje sprawę za pośrednictwem rzecznika dyscyplinarnego do rozpoznania sądowi dyscyplinarnemu pierwszej instancji.”

b) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. W przypadku przewidzianym w § 4 sąd dyscyplinarny pierwszej instancji wydaje orzeczenie dyscyplinarne po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego oraz prokuratora, któremu wymierzono karę porządkową upomnienia, chyba że wysłuchanie nie jest możliwe.”

c) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Odwołanie rozpoznaje sąd dyscyplinarny drugiej instancji.”;

20) w art. 150:

a) § 2–5 otrzymują brzmienie:

„§ 2. Prawo zawieszenia w czynnościach na okres, o którym mowa w § 1, przysługuje przełożonym dyscyplinarnym. Od decyzji o zawieszeniu w czynnościach przysługuje odwołanie do sądu dyscyplinarnego. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego odwołanie nie przysługuje.

§ 3. Zawieszenie prokuratora w czynnościach, w uzasadnionych przypadkach, może być przedłużone na wniosek rzecznika dyscyplinarnego przez sąd dyscyplinarny pierwszej instancji na dalszy, niezbędny okres.

§ 4. Po skierowaniu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, decyzje w przedmiocie dalszego zawieszenia prokuratora w czynnościach na dalszy czas oznaczony podejmuje sąd dyscyplinarny.

§ 5. Na postanowienia, o których mowa w § 3 i 4, stronom przysługuje odwołanie, a na postanowienie, o którym mowa w § 3, odwołanie przysługuje również przełożonemu dyscyplinarnemu.”

b) uchyla się § 6 i 7,

c) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Przełożony dyscyplinarny może w każdym czasie uchylić zawieszenie prokuratora w czynnościach.”;

21) w art. 151 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W przypadku prawomocnego zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej, a także wtedy gdy zo-

stał złożony do właściwego sądu wnioski o ubezwłasnowolnienie, przełożony dyscyplinarny może zawiesić prokuratora w czynnościach do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Od decyzji o zawieszeniu w czynnościach przysługuje odwołanie do Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuraturze Generalnym. Od orzeczenia w przedmiocie zawieszenia odwołanie nie przysługuje. Przełożony dyscyplinarny może w każdym czasie uchylić zawieszenie w czynnościach.”;

- 22) w art. 152 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W przypadku gdy prokurator został zawieszony w czynnościach, Sąd Dyscyplinarny przy Prokuraturze Generalnym na wniosek przełożonego dyscyplinarnego może obniżyć do 50% wysokość wynagrodzenia prokuratora na czas trwania tego zawieszenia.”;

- 23) po art. 153 dodaje się art. 153a i art. 153b w brzmieniu:

„Art. 153a. § 1. Minister Sprawiedliwości może powołać Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy dotyczącej prokuratora. Powołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wyłącza innego rzeczownika od podejmowania czynności w sprawie.

§ 2. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości jest powoływany spośród prokuratorów każdorazowo wskazanych przez Prokuratora Krajowego. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności śmierci czy przedłużającej się przeszkody w pełnieniu funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, Minister Sprawiedliwości wyznacza w miejsce tej osoby innego prokuratora spośród wskazanych przez Prokuratora Krajowego.

§ 3. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości może wszcząć postępowanie na wniosek Ministra Sprawiedliwości albo wstąpić do toczącego się postępowania.

§ 4. Wyznaczenie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości jest równoznaczne z żądaniem podjęcia postępowania wyjaśniającego albo postępowania dyscyplinarnego.

§ 5. Wyznaczenie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzeniu postę-

powania dyscyplinarnego albo uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne. Wygaśnięcie funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości nie stoi na przeszkodzie ponownemu wyznaczeniu przez Ministra Sprawiedliwości rzecznika w tej samej sprawie.

Art. 153b. Do Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości stosuje się odpowiednio przepisy o rzecznikach dyscyplinarnych.”;

24) w art. 154:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie wyjaśniające na żądanie Prokuratora Generalnego, właściwego prokuratora regionalnego lub okręgowego, a także z własnej inicjatywy, po wstępnym ustaleniu okoliczności koniecznych do stwierdzenia znamion przewinienia dyscyplinarnego, a także złożeniu przez prokuratora oświadczenia lub wyjaśnień na piśmie, chyba że ich złożenie nie jest możliwe. W każdym przypadku wszczęcia postępowania wyjaśniającego właściwy rzecznik niezwłocznie informuje o tym rzecznika dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego, który może powierzyć dalsze prowadzenie postępowania innemu rzecznikowi. Postępowanie wyjaśniające powinno być ukończone w terminie 30 dni od dnia podjęcia pierwszej czynności przez rzecznika dyscyplinarnego.”

b) § 3–5 otrzymują brzmienie:

„§ 3. W terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w § 2, organowi, który żądał podjęcia czynności dyscyplinarnych, służy odwołanie do sądu dyscyplinarnego, chyba że Prokurator Generalny wniósł sprzeciw.

§ 4. Po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w § 1, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, zastępca rzecznika dyscyplinarnego zwraca się do Prokuratora Generalnego o wyznaczenie rzecznika dyscyplinarnego spoza okręgu regionalnego, w którym pełni służbę prokurator, w stosunku do którego prowadzone było postępowanie wyjaśniające, do przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego. Wyznaczony rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne.

§ 5. W celu ograniczenia kręgu osób podejrzanych o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego zawierającego znamiona przestępstwa ujawnienia informacji z postępowania karnego stanowiących informacje niejawne o klauzuli tajności «poufne», «tajne» lub «ściśle tajne» rzecznik dyscyplinarny, w trakcie prowadzonego postępowania dyscyplinarnego, może powołać biegłego w celu zastosowania wobec prokuratora mającego dostęp do tych informacji, za jego zgodą, środków technicznych mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji organizmu.”

c) § 8–10 otrzymują brzmienie:

„§ 8. Po upływie terminu, o którym mowa w § 7, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wnioski o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji. Wniosek powinien zawierać dokładne określenie czynu, który jest przedmiotem postępowania, wykaz dowodów uzasadniających wnioski oraz uzasadnienie.

§ 9. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego. Odpis postanowienia doręcza się Prokuratorowi Generalnemu, organowi, który żądał podjęcia czynności dyscyplinarnych i obwinionemu.

§ 10. W terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w § 9, obwinionemu oraz organowi, który żądał podjęcia czynności dyscyplinarnych, służy odwołanie do sądu dyscyplinarnego.”

d) po § 10 dodaje się § 10a w brzmieniu:

„§ 10a. W przypadkach, o których mowa w § 3, Prokurator Generalny może wnieść sprzeciw. W przypadku wniesienia sprzeciwu, wskazania Prokuratora Generalnego do dalszego toku postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego. Wniesienie sprzeciwu jest równoznaczne z obowiązkiem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.”

e) po § 11 dodaje się § 12 w brzmieniu:

„§ 12. Minister Sprawiedliwości w terminie 30 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w § 2, wydanego przez Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, może zgło-

sić sprzeciw. Przepisu § 10 nie stosuje się. Wniesienie sprzeciwu jest równoznaczne z obowiązkiem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, a wskazania Ministra Sprawiedliwości co do dalszego toku postępowania są wiążące dla Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości.”;

- 25) w art. 155 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Po wpłynięciu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przewodniczący składu orzekającego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji wyznacza rozprawę, chyba że wystarczające jest wyznaczenie posiedzenia.”;

- 26) w art. 156:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Obwiniony może ustanowić obrońcę spośród prokuratorów, sędziów, adwokatów i radców prawnych także na etapie postępowania dyscyplinarnego prowadzonego przez rzecznika dyscyplinarnego.”;

b) dodaje się § 3–5 w brzmieniu:

„§ 3. Jeżeli obwiniony nie może brać udziału w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym z powodu choroby, przewodniczący sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny wyznacza, na uzasadniony wniosek obwinionego, obrońcę z urzędu spośród adwokatów lub radców prawnych. We wniosku obwiniony jest obowiązany wykazać, w szczególności poprzez złożenie zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego, że jego stan zdrowia uniemożliwia mu udział w postępowaniu dyscyplinarnym.

§ 4. W wyjątkowych przypadkach, gdy z okoliczności wynika, że niezłożenie wniosku nastąpiło z przyczyn niezależnych od obwinionego, obrońcę z urzędu można wyznaczyć bez wniosku, o którym mowa w § 3.

§ 5. Po ustaniu niemożności wzięcia udziału w postępowaniu dyscyplinarnym przez obwinionego, prezes sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny zwalnia obrońcę z jego obowiązków, chyba że ujawniły się inne okoliczności uzasadniające udział obrońcy w postępowaniu.”;

- 27) po art. 158 dodaje się art. 158a i art. 158b w brzmieniu:

„Art. 158a. § 1. Sąd dyscyplinarny, uznając na podstawie materiału zebranego przez rzecznika dyscyplinarnego, że okoliczności

czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, a wystarczające będzie wymierzenie kar określonych w art. 142 § 1 pkt 1–3, może wydać wyrok nakazowy.

§ 2. Wyrok nakazowy wydaje sąd dyscyplinarny w składzie jednoosobowym.

§ 3. Od wyroku nakazowego Prokuratorowi Generalnemu, obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu służy sprzeciw.

§ 4. Sprzeciw wnosi się do sądu dyscyplinarnego, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym siedmiu dni od dnia jego doręczenia.

Art. 158b. Dowody uzyskane do celów postępowania karnego w trybie określonym w art. 168b, art. 237 lub art. 237a Kodeksu postępowania karnego lub uzyskane w wyniku stosowania kontroli operacyjnej mogą zostać wykorzystane w postępowaniu dyscyplinarnym.”;

28) w art. 159 wyraz „wyrok” zastępuje się wyrazem „orzeczenie”;

29) w art. 160:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Uzasadnienie orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym sporządza się na piśmie na wniosek Prokuratora Generalnego, rzecznika dyscyplinarnego, lub obwinionego w terminie 21 dni od dnia jego otrzymania. W szczególnie uzasadnionych przypadkach przewodniczący tego sądu może przedłużyć termin sporządzenia uzasadnienia na czas oznaczony.”;

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Uzasadnienie orzeczenia wydanego przez Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym podpisuje członek-sprawozdawca. W przypadku zgłoszenia zdania odrębnego uzasadnienie podpisują wszyscy członkowie składu orzekającego.”;

30) po art. 160 dodaje się art. 160a w brzmieniu:

„Art. 160a. § 1. Prawomocny wyrok skazujący sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej.

§ 2. Sąd dyscyplinarny może odstąpić od podania wyroku do wiadomości publicznej, jeżeli jest to zbędne dla realizacji celów postępowania dyscyplinarnego lub konieczne dla ochrony słusznego interesu prywatnego.

§ 3. Prawomocny wyrok uniewinniający sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej na wniosek obwinionego prokuratora złożony do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, nie później niż przed upływem 14 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku.

§ 4. Wyrok sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej Sądu Najwyższego. Zamieszczeniu podlega sentencja wyroku, z wyłączeniem danych dotyczących tożsamości osoby fizycznej lub innej osoby, jeżeli jest to konieczne dla ochrony słusznych interesów tych osób.”;

31) art. 162:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przysługuje odwołanie Prokuratorowi Generalnemu, Prokuratorowi Krajowemu, obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu. Odwołanie powinno być rozpoznane w terminie 2 miesięcy od dnia jego wniesienia do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.”;

b) uchyla się § 2–4,

c) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Prokuratorowi Generalnemu doręcza się orzeczenie wraz z uzasadnieniem w każdym wypadku gdy uzasadnienie zostało sporządzone.”;

32) uchyla się art. 163;

33) po art. 163 dodaje się art. 163a w brzmieniu:

„Art. 163a. § 1. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji kasacja nie przysługuje.

§ 2. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji służy odwołanie do innego składu tego sądu, jeżeli tym orzeczeniem obwinionemu wymierzono karę wydalenia ze służby prokuratorskiej albo przeniesienia na inne miejsce służbowe pomimo wydanego wcześniej przez sąd pierwszej instancji orzeczenia uniewinniającego lub umarzającego postępowanie dyscyplinarne.

§ 3. Orzeczenie, o którym mowa w § 2, staje się prawomocne po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia odwołania do innego składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 4. Termin do wniesienia odwołania do innego składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji wynosi 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Do postępowania w sprawie odwołania do innego składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące postępowania przed sądem dyscyplinarnym drugiej instancji.”;

- 34) w art. 167:
- a) § 1 otrzymuje brzmienie:
„§ 1. Przewodniczący sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przesyła niezwłocznie odpis prawomocnego orzeczenia wraz z uzasadnieniem Prokuratorowi Generalnemu w celu wykonania orzeczenia.”;
- b) uchyla się § 2;
- 35) art. 168 otrzymuje brzmienie:
„Art. 168. § 1. Odpis prawomocnego orzeczenia skazującego na karę dyscyplinarną oraz określonego w art. 142 § 5 dołącza się do akt osobowych prokuratora.
§ 2. Po upływie 3 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia skazującego na karę przewidzianą w art. 142 § 1 pkt 1 oraz określonego w art. 142 § 5, a po upływie 5 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia skazującego na karę przewidzianą w art. 142 § 1 pkt 2–4, Prokurator Generalny, na wniosek ukaranego, zarządza usunięcie odpisu orzeczenia z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego orzeczenia skazującego. Usunięcie odpisu orzeczenia z akt osobowych, jeżeli ukaranym był zastępca Prokuratora Generalnego, zarządza na wniosek ukaranego Prokurator Generalny, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego orzeczenia skazującego.”;
- 36) art. 169 otrzymuje brzmienie:
„Art. 169. Prokurator Generalny ma wgląd w czynności Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym, może zwracać uwagę na stwierdzone uchybienia, żądać wyjaśnień oraz usunięcia skutków uchybienia; czynności te nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której członkowie sądów dyscyplinarnych są niezawisli.”;
- 37) w art. 170 w § 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) przy orzeczonych za kilka przewinień karach rodzajowo różnych i karze wydalenia ze służby prokuratorskiej, wymierza się tę karę, jako karę łączną.”;

38) w art. 171 uchyla się pkt 2;

39) art. 188 otrzymuje brzmienie:

„Art. 188. Ponawiane skargi lub wnioski w sprawach już wyjaśnionych, niezawierające nowych okoliczności, pozostawia się bez rozpoznania o czym należy pouczyć wnoszącego przy pierwszej odpowiedzi na skargę lub wniosek.”

- 12.** Ustawa – Prawo o prokuraturze obowiązuje stosunkowo krótko, wobec czego nie obrosła jeszcze licznymi publikacjami czy orzeczeniami. Niniejszy komentarz jest wobec tego próbą zmierzenia się z nową, obszerną i po części skomplikowaną problematyką tej ustawy.

USTAWA

z dnia 28 stycznia 2016 r.

Prawo o prokuraturze

(Dz.U. z 2016 r. poz. 177; zm.: Dz.U. z 2016 r. poz. 1579, poz. 2103, poz. 2149, poz. 2261; zm.: Dz.U. z 2017 r. poz. 38, poz. 1139, poz. 1452)

[Tytuł ustawy]

W tytule ustawy zamieszcza się m.in. ogólne określenie przedmiotu ustawy. Określa się go możliwie najzwięźle, jednakże w sposób adekwatnie informujący o jego treści. Przyjęto rzeczowe określenie przedmiotu ustawy z 28.01.2016 r., rozpoczynające się (w przeciwieństwie do poprzednich ustaw o prokuraturze z 1950 r., z 1967 r. i z 1985 r.) od wyrazu „Prawo”, pisanego wielką literą, co powinno oznaczać, że „ustawa wyczerpująco reguluje obszerną dziedzinę spraw” (§ 16 i § 19 pkt 2 „Zasad techniki prawodawczej” stanowiących załączniki do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z 20.06.2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”, Dz.U. z 2016 r. poz. 283).

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1. [Definicja prokuratury]

§ 1. Prokuraturę stanowią Prokurator Generalny, Prokurator Krajowy, pozostali zastępcy Prokuratora Generalnego oraz prokuratorzy powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury i prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanego dalej „Instytutem Pamięci Narodowej”.

§ 2. Prokurator Generalny jest naczelnym organem prokuratury. Urząd Prokuratora Generalnego sprawuje Minister Sprawiedliwości. Prokurator Generalny musi spełniać warunki określone w art. 75 § 1 pkt 1–3 i 8.

§ 3. Prokuratorami powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury są prokuratorzy Prokuratury Krajowej, prokuratorów regionalnych, prokuratorów okręgowych i prokuratorów rejonowych.

§ 4. Prokuratorami Instytutu Pamięci Narodowej są prokuratorzy Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanej dalej „Główną Komisją”, prokuratorzy oddziałowych komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, zwanych dalej „oddziałowymi komisjami”, prokuratorzy Biura Lustracyjnego oraz prokuratorzy oddziałowych biur lustracyjnych.

1. Artykuł 1 ustawy zawiera ogólne określenie prokuratury oparte na postanowieniach Konstytucji RP oraz na rozwijających te postanowienia poglądach nauki polskiego prawa państwowego. W Konstytucji brak jest regulacji dotyczącej bezpośredniego w niej umocowania organów Prokuratury. W myśl dyspozycji art. 10 Konstytucji RP urząd Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat, władzę wykonawczą Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej i Rada Ministrów, a władzę sądowniczą sądy i trybunały. Zważywszy na to, że Minister Sprawiedliwości, będący członkiem Rady Ministrów, jest równocześnie Prokuratorem Generalnym, posiadającym status naczelnego organu Prokuratury, należy stwierdzić, że Prokuratura jest instytucją podległą rządowi. Mimo to zachowuje wyraźną odrębność od struktur Ministerstwa Sprawiedliwości, a zatem w zakresie roli i wykonywanych zadań podlega jedynie obowiązującym rozwiązaniom prawnym. Podstawową ustawą wiążącą prokuratorów, urzędników i innych pracowników Prokuratury jest obowiązująca od 4.03.2016 r. komentowana ustawa z 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze.
2. Podstawę zmiany o charakterze ustrojowym stanowi wprowadzony komentowaną ustawą powrót do rozwiązania, w którym urząd Prokuratora Generalnego sprawuje Minister Sprawiedliwości. Różnie na to zagadnienie zapatruje się doktryna. Z jednej strony stwierdza się, że dwie instytucje w jednej osobie stanowią zagrożenie dla praworządności, wszak plasują rząd na pozycji ponad prawem. Warto jednak spojrzeć na zagadnienie przez pryzmat gwarancji konstytucyjnych wyrażonych dyspozycją art. 146 ust. 4 pkt 7 Konstytucji RP, w myśl którego Rada Ministrów realizuje zadania m.in. w zakresie zapewnienia kompleksowego bezpieczeństwa wewnętrznego państwa oraz porządku publicznego. Zatem następstwem związania Prokuratury z władzą wykonawczą jest budowanie silnego systemu, wspierającego powinności państwa w określonym zakresie wobec społeczeństwa. System ten ma szansę powodzenia jedynie w warunkach ukształtowania kompetentnego prokuratora. Podmiot kompetentny to nie ten, który z racji zajmowanego stanowiska jest uprawniony do wykonywania przypisanych czynności

i podejmowania decyzji, lecz ten, który szczyti się odpowiednim poziomem wiedzy, doświadczenia i umiejętności w zakresie właściwej interpretacji przepisów obowiązującego prawa i jest zdolny do podejmowania jedynie trafnych decyzji. Kompetentny podmiot również poradzi sobie z największymi zawłościami prawnymi i doprowadzi do skutecznego ich usunięcia w imię dążenia do słusznego rozstrzygnięcia. Podmiot taki nie przekształci swobodnej oceny dowodów w nieznaną polskiej procedurze karnej dowolną ocenę dowodów.

3. Uzasadniając te zmiany, podkreślano, że „model funkcjonowania prokuratury obowiązujący od 1 kwietnia 2010 r. w odczuciu społecznym, ale także w opinii ekspertów nie zdał egzaminu. Jednym z głównych powodów tego stanu rzeczy były regulacje prawne niezwykle ograniczające pozycję Prokuratora Generalnego. Zakładano, że powrót do połączenia funkcji Ministra Sprawiedliwości i Prokuratora Generalnego winien doprowadzić do odzyskania przez osobę kierującą prokuraturą silnej pozycji, zarówno wobec podległych prokuratorów jak i organów zewnętrznych, co stanowi niezbędny element właściwej realizacji zadań nałożonych przez ustawodawcę na tę instytucję” (*Uzasadnienie poselskiego projektu Prawa o prokuraturze*, VIII kadencja, druk sejm. nr 162, www.sejm.gov.pl).
4. Warto więc przypomnieć, w jaki sposób uzasadniano rozdzielenie funkcji Prokuratora Generalnego i Ministra Sprawiedliwości, dokonane ustawą z 9.10.2009 r.: „Zmiana treści art. 1 (ustawy o prokuraturze) w intencji projektodawców (por. uzasadnienie projektu ustawy nowelizacyjnej) jest najważniejszym elementem nowelizacji ustawy o prokuraturze. W pierwszej kolejności polega na oddzieleniu urzędu Prokuratora Generalnego od urzędu Ministra Sprawiedliwości. Od dwudziestu lat bowiem zgodnie z dotychczasowym brzmieniem art. 1 ust. 2 funkcję Prokuratora Generalnego sprawował Minister Sprawiedliwości. Doświadczenia tego okresu – ze szczególnym uwzględnieniem ostatnich lat – dostarczyły wielu argumentów przeciwnikom tego rozwiązania. U podstaw obecnego rozwiązania legło dążenie do maksymalnego oddzielenia urzędu Prokuratora Generalnego od bieżących uwarunkowań politycznych. Sprawowanie tego urzędu przez Ministra

Andrzej Kiełtyka – doktor nauk prawnych; autor ponad 100 publikacji, głównie z zakresu procesu karnego, w tym monografie i komentarzy, współautor tomu „Postępowanie przygotowawcze” Systemu Prawa Karnego Procesowego.

Wojciech Kotowski – zawodowo związany z organami prokuratury; sekretarz redakcji czasopisma „Prokuratura i Prawo”, redaktor naczelny czasopisma „Paragraf na Drodze”; członek rady naukowej czasopisma „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych”; autor ponad 100 publikacji książkowych, w tym komentarzy do: Prawa o ruchu drogowym (Warszawa 2011), Kodeksu wykroczeń (Warszawa 2009), ustawy o Policji (Warszawa 2012) oraz opracowania Problematyka wypadków drogowych (Warszawa 2016).

Andrzej Ważny – doktor nauk prawnych, adwokat; pracownik naukowo-dydaktyczny w Europejskiej Wyższej Szkole Prawa i Administracji w Warszawie, wykładowca w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury; członek rady programowej czasopism „Paragraf na Drodze”, „Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych”, „Młoda Palestra”; wiceprzewodniczący Komisji Legislacyjnej przy NRA; autor ponad 100 publikacji, w tym komentarzy, zwłaszcza z zakresu procedury karnej, redaktor naukowy komentarzy do ustaw: o przeciwdziałaniu narkomanii (Warszawa 2013), o świadku koronnym (Warszawa 2014).

W komentarzu omówiono rewolucyjne zmiany w zasadach działania prokuratury wprowadzone przez nową ustawę – Prawo o prokuraturze.

Autorzy szczegółowo przedstawiają m.in. nowy szeroki zakres uprawnień Prokuratora Generalnego, w tym:

- możliwość bezpośredniego wydawania poleceń każdemu prokuratorowi,
- bezpośredni wpływ na awansowanie prokuratorów,
- prawo przenoszenia śledztw do Prokuratury Krajowej,
- zwierzchnictwo nad prokuraturą wojskową.

Ponadto w książce omówiono:

- nową strukturę organizacyjną prokuratury (w tym przywrócenie stanowiska Prokuratora Krajowego, utworzenia Prokuratury Krajowej i prokuratur regionalnych),
- zmiany w zakresie postępowań dyscyplinarnych prokuratorów,
- zakres działania nowego wydziału do spraw wewnętrznych, do którego mają trafiać postępowania przygotowawcze w sprawach najpoważniejszych przestępstw popełnionych przez sędziów, prokuratorów i asesorów.

Unormowania wprowadzone w komentowanej ustawie częściowo przywracają regulacje ustawy z 2007 r. Niektóre wprowadzone rozwiązania wzbudzają kontrowersje i w komentarzu zostały podane krytyce, w szczególności zmiany ograniczające niezależność prokuratorów.

Komentarz będzie pomocny w pracy prokuratorów, zainteresuje również sędziów, adwokatów, radców prawnych.

97883381077095 W01P01

ISBN 978-83-8107-709-5

9788381077095

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUPER.PL

WWW.PROFINFO.PL